

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Teknoloji Temelli Lisansüstü Tez Çalışmalarının Sistemik Analizi

A Systematic Analysis of Technology-Based Postgraduate Theses in Social Studies Teaching

Fatih Kayaalp, Elif Meral

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de 2010-2022 yılları arasında sosyal bilgiler öğretimi kapsamında yapılmış teknoloji destekli lisansüstü tez çalışmalarındaki teknolojik uygulamaları, incelenen değişkenleri, teknoloji desteğinin etkilerini, metodolojik eğilimleri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda lisansüstü tez çalışmaları üzerinde sistemik inceleme yapılmıştır. Konuya ilişkin anahtar kavramlar aracılığıyla Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi veri tabanı üzerinden araştırma yapılmış, ölçüt alınan tarih aralığında yer alan 65 çalışma araştırmaya dahil edilmiştir. İncelenen çalışmalarda farklı teknolojik uygulamalara (bilgisayar tabanlı öğretim, artırılmış gerçeklik, dijital oyun, sanal müze, hareketli infografik) yer verildiği belirlenmiştir. Yine kullanılan teknoloji desteğinin coğrafya temelli öğrenme alanlarında (İnsanlar, Yerler ve Çevreler; Üretim, Dağıtım ve Tüketim) yoğunlaştığı tespit edilmiştir. İncelenen çalışmaların büyük çoğunluğunda (n= 51) teknolojik desteğinin akademik başarı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Ayrıca incelenen çalışmalarda kullanılan teknolojik desteğin öğrenme, derse yönelik tutum, motivasyon, kalıcılık, eleştirel düşünme, değer edinimi, kavram öğretimi üzerinde olumlu etkiler sağladığı görülmüştür. İncelenen çalışmaların metodolojik eğilimlerinde ise tez tipinde yüksek lisans düzeyinin, yöntemde nicel araştırma yaklaşımının, çalışma grubunda ortaokul öğrencilerinin, veri toplama aracında akademik başarı testinin, verilerin analizinde kestirimsel istatistiğin daha fazla tercih edildiği belirlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji temelli lisansüstü tezleri farklı boyutlarıyla inceleyen bu çalışmanın teknolojiyi sosyal bilgiler öğretim süreçlerine entegre etme çabasındaki sosyal bilgiler eğitimcilerine rehberlik edebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler dersi, Teknoloji, Öğretim teknolojileri, Lisansüstü tez, Sistemik analiz

ABSTRACT

The study aims to examine the technological applications, variables, impact of technology support and methodological trends included in technology-assisted postgraduate theses in social studies teaching in Türkiye between 2010 and 2022, through a systematic review with the relevant key concepts searched on the database of the Council of higher Education Thesis Centre. Within the date range, a total of 65 studies including different technological applications (computer-based teaching, augmented reality, digital games, virtual museums, and animated infographics) were found suitable for the purpose of this study. Research has shown that technology-assisted tools are often used

Kayaalp F., & Meral E., (2023). Sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji temelli lisansüstü tez çalışmalarının sistemik analizi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 13(2), 127-147. <https://doi.org/10.5961/highereducsci.1267102>

Fatih KAYAALP (✉)

ORCID ID: 0000-0001-7640-5045

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Zonguldak, Türkiye
Zonguldak Bülent Ecevit University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Zonguldak, Türkiye
fatihkayaalp25@gmail.com

Elif MERAL

ORCID ID: 0000-0002-2560-0120

Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Erzurum, Türkiye
Atatürk University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Erzurum, Türkiye

Geliş Tarihi/Received : 18.03.2023

Kabul Tarihi/Accepted : 29.06.2023

Bu eser "Creative Commons Atıf-GayriTicari-4.0 Uluslararası Lisansı" ile lisanslanmıştır.

in geography-related learning areas (People, Places, and Environments, Production, Distribution, and Consumption). Most studies (n= 51) focused on the academic achievement-related impact of technological support, which was reported to have positive impact on learning, attitude towards the course, motivation, permanence, critical thinking, value acquisition, and concept teaching. As for the methodology, the Master's level was the prevalent thesis type, the quantitative research approach was the common method, secondary school students was the most selected sample group, academic achievement test was the most preferred data collection tool, and the predictive statistics were widely used for data analysis. This study is believed to guide social studies educators, who try to integrate technology into social studies teaching processes.

Keywords: Social studies course, Technology, Instructional technologies, Postgraduate thesis, Systematic analysis

GİRİŞ

Teknoloji çağı olarak tanımlanan 21. yüzyıl; bilgiye anında ve elektronik kaynaklardan ulaşarak interneti hayatının merkezine koyan (Dalkıran, 2019), kendisini dijital yerli olarak tanımlayan (Prensky, 2001), dijital ayak izleri üzerinden görünürlük sağlayan (Arakerimath & Gupta, 2015) “ağ kuşağı” çocuklarıyla (Dalkıran, 2019) karşı karşıyadır. Günümüz çocuklarını etkilediği gibi farklı yönetim ve devletleri de yönlendiren teknolojinin eğitim ve öğretim süreçlerini etkilememesi düşünülemez (Yeşiltaş & Kaymakçı, 2014). Nitekim teknolojideki hızlı değişim yeni yüzyılın güncel öğretim süreçlerine akıllı okullar, sanal öğrenme ortamları, mobil öğrenme, uzaktan öğrenme, çevrimiçi öğrenme gibi kavramları eklemiştir (Hamidi vd., 2011). Bu kavramlarla birlikte dijital okuryazarlık yaşanan çağın ortak becerisi olurken (Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB], 2020) teknoloji okuryazarlığı 21. yüzyılda sahip olunması gereken beceriler arasında yer almıştır (Partnership for 21st Century Learning, [21. Yüzyıl Beceri Çerçevesi], 2009). Yeni bin yılda karşı karşıya kalınan bu güncel gerçeklik öğretmen ve öğrenci rollerinde de bir değişimi gündeme getirmiştir (Turan & Gökbulut, 2022). Dünya çapında okullarda teknolojinin etkin kullanımına ilişkin kapsamlı bir yol haritası çizen ISTE (The International Society for Technology in Education, 2018), öğrenciler için teknolojiden yararlanan, dijital vatandaşlık becerilerine sahip olma niteliklerine işaret etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin teknolojiye açık, teknolojiyi sınıfına taşıyan, öğretim süreçlerinde uygulayan, dijital öğretim materyali tasarımı yapabilen nitelikleri kazanmış olmalarına dikkat çekmiştir. Öğrenci ve öğretmen rollerindeki değişimle birlikte öğrenme ve öğretme sürecine artırılmış gerçeklik, sanal tur, dijital öykü, dijital e- kitap, dijital çizgi roman, animasyon, dijital harita, sanal pano, infografik gibi farklı dijital uygulamaların entegre edilmesi de önem kazanmıştır (Akbaba, vd., 2021). Bu uygulamaların ise öğrencilerin öğrenme motivasyonunu artırma, bilişsel gelişimini destekleme, öz yönetim ve öz değerlendirme niteliklerini kazandırma, bireysel öğrenme hızlarını karşılama (Ng, 2015), derse yönelik ilgisini artırma (Yaylak & İnan, 2018), öğrenciler arasında etkileşim ve işbirliğini hızlandırma (Robin, 2008), gelişmiş öğrenme ve öğretme fırsatları sunma, yaratıcı öğrenme ürünleri dizayn etme becerilerini (Raja & Nagasubramani, 2018) kazanmada katalizör olduğu görülmüştür. Geline nokta teknolojik gelişmelerden gerçek anlamda yararlanmayan bir eğitim, bireyin ve toplumun ihtiyacını karşılama noktasında eksik kalacaktır (Taş & Düz, 2016). Bu nedenle günümüzde eğitim ekosistemi içerisine teknolojiyi taşımak bir gereklilikten öte bir zorunluluk hâline gelmiştir (Turan, 2020).

Bu zorunluluk öğretim süreci içerisinde yer alan farklı disiplinleri kapsama alanına almıştır (Ng, 2015). Bu alanlardan birisi de hiç kuşkusuz farklı sosyal bilim disiplinlerinin bütünleşmesinden oluşan sosyal bilgiler dersi ve sosyal bilgiler eğitimcileridir (Yazıcıoğlu & Çelik, 2022).

İnsan üzerine bir çalışma olan sosyal bilgiler dersi (Zarillo, 2016), farklı sosyal bilim alanlarını disiplinler arası bir yaklaşımla entegre etmektedir (National Council of Social Studies [NCSS], 1994). Bu bütünleşmeden hareket eden sosyal bilgiler eğitimcileri; çeşitli bilgi, beceri ve değerlerle donanmış sosyal bilgiler okuryazarı birey yetiştirme amacındadır (Başcı-Namlı, 2021). Bu amaca yönelik birçok sosyal bilgiler eğitimcisi günümüzde sosyal bilgiler dersinin doğasına yüklenen görece çeşitli açmazlarla mücadele etmektedir. [sosyal bilgiler dersi içinde çok sayıda soyut kavramın varlığı (Akengin, vd., 2002) ezber dayalı olması (Yiğit, 2007) dersin öğrenciler tarafından sıkıcı bulunması, öğrencilerin dikkatini çekmede (Gönenç & Açıkalin, 2017) ve motivasyon sağlamada zorlanmalar (Çakmak & Aslan, 2016) yoğun bir içeriğe sahip olma, sözel bilgi yoğunluğunun fazla olması (Başcı-Namlı vd., 2021), soyut ve anlaşılması zor konulardan oluşması (Kavak & İlhan, 2021)]. Alanyazına yansıyan bu açmazlar teknolojik çağ olarak tarif edilen bu yeni yüzyılda daha da derinleşmiştir (Başcı-Namlı vd., 2022). Bu derinliği fark eden birçok sosyal bilgiler eğitimcisi öğrenme ve öğretim ortamlarına teknolojiyi entegre etme çabasına girmişlerdir. Nitekim alanyazın incelendiğinde; sosyal bilgiler dersinde teknoloji destekli farklı çalışmaların yer aldığı görülmektedir. (Al-Zahrani, 2015; Bowen, 2018; Erdoğan & Akbaba, 2018; Hwang, 2015; Hwang vd., 2013; Ismaeel & Al-Abdullatif, 2016; Narsiti, 2022; Passalo vd., 2022; Riner vd., 2022; Saripudin, 2021; Turan vd., 2018). Alanyazında yer alan bu çalışmalar farklı teknolojik uygulamaların sosyal bilgiler öğretimi üzerindeki etkilerini ele almışlardır. Yapılan çalışmalarda kullanılan teknolojilerin öğrenme çıktıları üzerindeki etkilerine ilişkin örnekler Tablo 1’de özet olarak sunulmuştur.

Alanyazında sosyal bilgiler öğretim sürecine teknolojiyi dahil eden farklı çalışmalar bütüncül bir yaklaşımla değerlendirildiğinde (Tablo 1); sosyal bilgiler dersine dahil edilen farklı teknolojik uygulamaların gerek bilişsel gerekse duyuşsal öğrenme çıktıları üzerinde genel olarak olumlu etkiler sağladığı görülmüştür. Bu sonuçtan hareketle sosyal bilgilerin doğasının teknolojiyle örtüştüğü ve sosyal bilgiler öğretimine teknolojiyi entegre etmenin anlamlı öğrenmeler sağlamada etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Teknoloji Destekli Örnek Çalışmalar

Yazar	Kullanılan Teknoloji	Değişken	Sonuç
Hwang vd., (2013)	Mobil öğrenme	Akademik başarı Bilişsel yük	Araştırma sonucunda, öğrencilerin geleneksel yaklaşımla öğrenenlere göre daha iyi bir öğrenme başarısı elde ettiklerini ve daha az bilişsel yüke sahip olduklarına dikkat çekmişlerdir.
Al-Zahrani (2015)	Ters yüz sınıf modeli	Yaratıcılık	Ters sınıf modelinin özellikle akıcılık, esneklik ve yenilik açısından öğrencilerin yaratıcılığını desteklediğini tespit etmiştir.
Hwang vd., (2015)	Bağlamsal eğitsel bilgisayar oyunu	Akademik başarı Motivasyon Memnuniyet	Sosyal bilgiler dersinde eğitsel bilgisayar oyununun farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilerin sorgulamaya dayalı öğrenme performansları üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Sonuç olarak önerilen yaklaşımın öğrencilerin öğrenme başarısı, öğrenme motivasyonu, memnuniyet derecesi üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuşlardır.
Ismaeel vd., (2016)	Etkileşimli sanal müze	Tutum	Araştırma sonucunda, etkileşimli sanal müze kullanımının öğrencilerin kültürel miras eğitiminde olumlu bir tutum sergilemelerine katkı sağladığını belirtmişlerdir.
Turan vd., (2018)	Artırılmış gerçeklik	Akademik başarı Bilişsel yük	Coğrafya konularının öğretiminde artırılmış gerçeklik uygulamasının akademik başarı ve bilişsel yük üzerinde etkili olduğunu açıklamışlardır.
Bowen vd., (2018)	Sanal gerçeklik	Akademik başarı Motivasyon	Sanal gerçeklik uygulamalarının öğrencilerin akademik başarı ve motivasyonları üzerinde geleneksel yöntemlere göre daha etkili olduğunu tespit etmişlerdir.
Erdoğan vd., (2018)	Ters yüz sınıf modeli	Görüş	Öğretmen adaylarının teknoloji destekli öğretim süreçlerine yönelik olumlu tutum sergilediklerini ve ters yüz sınıf modelinin zaman yönetimi, sınıf içi uygulama eksikliği gibi birçok sorunu çözebileceğini belirtmişlerdir.
Saripudin vd., (2021)	Dijital öykü	Değer	Değere dayalı dijital hikâye kullanımının öğrencilerin karakter gelişimleri üzerinde önemli ölçüde etkili olduğunu ortaya koymuşlardır.
Riner vd., (2022)	Sanal gerçeklik	Sınıf içi katılım Tarihsel empati Bilgiyi geliştirme	Sanal gerçeklik uygulamalarının bilgiyi geliştirme ve sınıf içi katılım açısından olumlu bir etkisinin olmadığını ancak tarihsel empatinin gelişimi üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.
Passalo vd., (2022)	Medya tabanlı animasyon videoları	Motivasyon	Medya tabanlı animasyon videoları kullanmanın öğrencilerin motivasyonları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Narsiti vd., (2022)	Animasyonlu video kullanımı	Yaratıcı düşünme	Animasyonlu video kullanımının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri üzerinde etkili olduğunu belirlemişlerdir.

Araştırmanın Önem ve Gerekesi

Sosyal bilgiler dersinin gelişim sürecini domine edip uluslararası ölçekte sosyal bilgiler eğitimcilerine yol gösteren Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council for the Social Studies [NCSS], 2013) dijital çağa uyum sağlamak, öğrencilerle bağ kurabilmek için teknolojinin kaçınılmaz olduğunu gündeme getirmiştir. Hatta Fontana (1997), teknolojiyi bünyesine entegre etmeyen sosyal bilgiler dersinin ebeveynler ve politika yapıcılar tarafından bilgi çağına uygun bir ders olmadığı kanısını doğrulacağını ifade ederek sosyal bilgiler eğitimcilerini uyarmıştır. Bu uyarılarla birlikte alanyazın incelendiğinde; sosyal bilgiler dersinin

teknoloji entegrasyonuna uygun bir nitelik taşıdığı (Erdoğan & Şerefli, 2021) hatta teknolojinin sosyal bilgiler dersi için uyuyan bir dev olduğu (Mortera, 1997) ifade edilmektedir. Bununla birlikte Martorella (1997), sosyal bilgiler dersine ilişkin içerik ve becerilerin öğrenim ve öğretimini dönüştürmek için sosyal bilgiler sınıflarına teknolojinin dahil edilmesinin önemli olduğuna dikkat çekmiştir. Öyle ki Keiper vd., (2000), sosyal bilgiler sınıflarında teknolojiyi kullanmanın hem uygun hem de heyecan verici bir yol olduğunu ifade ederken Berson (1996) ise teknolojinin sosyal bilgiler dersi üzerindeki potansiyel etkisinin çok büyük olduğunu belirtmiştir. Ancak bu potansiyel etkinin orta-

ya çıkarılması ve öğretmenlerin teknolojiyi öğrenme ortamlarına dahil edebilmeleri için teknolojinin öğrenme çıktılarına yansımalarını, teknolojinin uygulamada nasıl gerçekleştiğini bilmeleri gerekmektedir (Means, 2010). Bu bağlamda birçok sosyal bilgiler eğitimcisi için, teknolojiyi sınıflarına entegre etme kararı teknolojik araçların sosyal bilgiler öğretiminde ve öğreniminde neden ve nasıl etkili bir şekilde kullanılabileceğini daha iyi anlayabilirlerse başlayabilir (Doolittle & Hicks, 2003). Bu önem ve gerekçelerden hareketle alanyazında sosyal bilgiler öğretim sürecine entegre edilen teknoloji destekli çalışmalar değerlendirildiğinde (Tablo 1); yapılan çalışmaların kendi bağlamlarında teknolojinin sosyal bilgiler dersinde etkili olduğunu, derse yönelik tutumları olumlu yönde etkilediğini, farklı becerileri geliştirdiğini, farklı teknolojik uygulamalara fırsat tanıdığını göstermektedir. Ancak bütüncül bir düzlemde teknolojik desteğin sosyal bilgiler öğretiminde ne olduğu, nasıl gerçekleştiği, öğrenme çıktılarına ne düzeyde yansıdığı tam olarak bilinmemektedir. Farklı bir ifadeyle alanyazında teknolojinin sosyal bilgiler dersine olan etkilerini farklı boyutlarıyla ortaya koyan bütüncül ampirik araştırmaların yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler dersinde teknolojinin yerini, kullanım düzeyini, ortaya çıkardığı sonuçları, takip edilen metodolojik metotları lisansüstü tez çalışmaları üzerinden ortaya koyarak alanyazındaki bu boşluğu doldurmaktır. Bu doğrultuda yapılan bu çalışma ortaya koyacağı bütüncül sonuçlarla birçok sosyal bilgiler eğitimcisine teknolojiye neden ve nasıl başlamaları gerektiği hususunda rehber olabilir. Bu bağlamdan hareketle bu araştırmanın amacı, teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine Türkiye’de 2010-2022 yılları arasında yapılmış tez çalışmalarının sistematik analiz yoluyla incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranacaktır:

1. Sosyal bilgiler öğretiminde yapılmış teknoloji destekli tez çalışmalarında;
  - a) Yer verilen teknolojik uygulamalar/araçlar/programlar nelerdir?
  - b) Kullanılan teknolojik uygulamaların öğrenme alanlarına dağılımı nasıldır?
2. Sosyal bilgiler öğretiminde yapılmış teknoloji destekli tez çalışmalarında;
  - a) İncelenen değişkenler nelerdir?
  - b) Değişkenlere bağlı olarak ortaya çıkan sonuç/ lar nelerdir?
3. Sosyal bilgiler öğretiminde yapılmış teknoloji destekli tez çalışmalarının;
  - a) Türlerine/tiplerine göre dağılımı nasıldır?
  - b) Yıllarına göre dağılımı nasıldır?
  - c) Araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
  - d) Araştırma desenlerine göre dağılımı nasıldır?
  - e) Çalışma gruplarına göre dağılımı nasıldır?
  - f) Örneklem büyüklüklerine göre dağılımı nasıldır?

g) Veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?

h) Veri analiz türüne göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma desenine, veri toplama sürecine, verilerin analizine, çalışmanın geçerlik ve güvenilirlik boyutuna ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada, Türkiye’de sosyal bilgiler öğretimi bağlamında yapılmış teknoloji destekli lisansüstü tez çalışmalarındaki eğilimleri belirlemek amacıyla sistematik inceleme yöntemine yer verilmiştir. Nitel araştırma yöntemi içerisinde değerlendirilen sistematik inceleme, belirli bir araştırma sorusunu cevaplamak için önceden belirlenen ölçütler doğrultusunda ampirik kanıtları toplama sürecidir (Liberati vd., 2009). Farklı bir tanımla sistematik inceleme; ele alınan konuya ilişkin çalışmaları tespit eden, bu çalışmalardan elde edilen verileri analiz edip sentezledikten sonra anlamlı bir rapora dönüştüren spesifik bir metodolojidir (Denyer & Tranfield, 2009). Bu yöntemde araştırma konusuna yönelik bütüncül bir perspektif çizip araştırmacılara yol göstermek esastır (Kitchenham, 2004). Sistematik inceleme sürecinin niteliği ve amacından hareketle bu çalışmada sadece sosyal bilgiler öğretiminde yapılmış lisansüstü tez çalışmalarını içerik analize tabi tutmak değil, yapılmış olan tez çalışmalarındaki teknolojik uygulamaları, teknolojik destek ile değişimi gözlenen farklı değişkenleri, teknolojik desteğin sosyal bilgiler öğretiminde ortaya çıkardığı sonuçları bütüncül bir yaklaşımla ortaya koyup yeni araştırmacılara yol göstermek esastır.

Veri Toplama Süreci

Bu çalışmanın veri toplama sürecinde öncelikle araştırmacılar tarafından sistematik analizi yapılacak tez çalışmalarına ilişkin dahil etme ve çıkarma kriterleri belirlenmiştir. Yapılmış olan tez çalışmalarına ilişkin i) *sosyal bilgiler öğretimi bağlamında olması*, ii) *herhangi bir dijital uygulama, materyal, program içermesi*, iii) *2010-2022 yılları arasında yapılmış olması* iv) *erişime açık olması* kriter olarak belirlenmiştir. Bu temel ilkeler doğrultusunda çalışma 2010-2022 yılları arasında sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılmış teknoloji destekli lisansüstü tez çalışmalarına odaklanmıştır. Bu odak kapsamındaki tez çalışmaları Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi elektronik veri tabanı üzerinden taranmıştır. Tarama işlemi Haziran 2022 yılında yapılmıştır. Tarama süresinde sosyal bilgiler öğretimi alanında tezlerin tamamına ulaşmak amacıyla doğrudan “*sosyal bilgiler, sosyal bilgiler eğitimi, sosyal bilgiler öğretimi, sosyal bilgiler dersi*” anahtar kelimeleriyle tarama yapılmıştır. İlk tarama sonucunda 2010-2022 yılları arasında sosyal bilgiler başlığı altında yayımlanmış 1550 tez çalışmasına ulaşılmıştır. Daha sonra bu tez çalışmaları başlığında eğitim teknolojilerine yer verip vermemesi açısından detaylı bir şekilde incelenmiştir. Sosyal bilgiler başlığı altında eğitim teknolojilerine yer veren 83 tez çalışmasına ulaşılmıştır. Belirlenen bu tez çalışmalarının başlık ve özetleri araştırmacılar tarafından incelenerek 11 tez çalışması elenmiştir. Kalan 72 tez çalışmasının tam metinleri araştırmacılar tarafından detaylı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Yürütülen çalışmanın doğasına uymayan (veri toplama

ma aşamasında odak noktası teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi olmayan tez çalışmaları analiz sürecine dahil edilmemiştir. Örneğin sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal medya alışkanlıkları veya sosyal bilgiler öğretmenlerinin EBA[Eğitim Bilim Ağı] kullanma düzeyleri gibi tez çalışmaları elenmiştir. 7 tez çalışması daha araştırma sürecinden çıkarılmıştır. Bu eleme sürecinden sonra belirlenen ölçütlere uyan ve araştırmanın amacını yansıtan 65 tez çalışmasının analiz edilmesine karar verilmiştir. Analiz edilen tez çalışmalarının künyesi listelenerek (Bkz. Ek-1'de verilmiştir. Bu çalışmada yürütülen sistematik analiz veri toplama süreci Şekil 1'de sunulmuştur.

Verilerin Analizi

Veri toplama süreci sonunda analiz edilmesine karar verilen tez çalışmalarını sistematik bir şekilde analiz edebilmek için araştırmacılar tarafından tez tanımlama kataloğu hazırlanmıştır (Bkz. Ek-2). İncelenen tezler tez tanımlama kataloğuna araştırmacılar tarafından aktarılmıştır. Bu süreçte tezde kullanılan teknoloji, ele alınan değişken, ortaya çıkan sonuç, teze ilişkin metodolojik bilgiler oluşturulan kataloğa tek tek işlenmiştir. Analiz edilen tezler araştırmacılar tarafından incelenip Microsoft Word dosyasına işlendikten sonra elde edilen veriler yine araştırmacılar tarafından oluşturulan Microsoft Excel dosyasına aktarılmıştır. Araştırma soruları dikkate alınarak Microsoft Excel dosyası üzerinde birleştirilen veriler aynı dosya üzerinde analiz edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretiminde yapılan teknoloji destekli tez çalışmalarına ilişkin ortaya çıkan eğilimler tablo, grafik ve şekiller ile sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bilimsel araştırmaların inandırıcılığı iki temel ölçüte bağlıdır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu ölçütlerden birisi, bir özelliği başka bir özelliğe karıştırmadan doğru bir şekilde ölçme olarak tarif edilen geçerlik (Büyüköztürk, vd., 2018), diğeri ise aynı

araştırmayı farklı zamanlarda yapıp benzer sonuçlara ulaşma olarak açıklanan güvenilirliktir (Kaleli-Yılmaz, 2019). Her araştırmacıdan veri toplama araçlarını, araştırma desenini geçerlik ve güvenilirlik testine tabi tutması ve bunları rapor hâline getirmesi beklenir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu ilkedan hareketle bu çalışmada yer alan geçerlik ve güvenilirlik işlemleri Tablo 2'de sunulmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi yansıtan lisansüstü tezlerdeki eğilimler araştırma sorularından hareketle bütüncül bir yaklaşımla açıklanmıştır.

Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış olan tezlerdeki teknolojik uygulamalara, kullanılan teknolojinin sosyal bilgiler öğretimi içinde yer alan öğrenme alanlarına dağılımına yer verilmiştir.

Tezlerin Kullanılan Teknolojik Materyal-Program-Uygulamalara Göre Dağılımı

Teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış tezlerde kullanılan teknolojik araç, materyal, uygulama veya programlara ilişkin detaylı bilgiler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3 incelendiğinde; sosyal bilgiler öğretiminde bilgisayar tabanlı uygulamaların (akıllı tahta, power point vb.) en fazla kullanılan eğitsel teknolojik araç/uygulamalar olduğu (f=15), dijital harita, etkileşimli elektronik kitap, hareketli infografik, transmedya (f=1) gibi uygulamaların ise daha az tercih edildiği görülmektedir. Bu uygulamaların yanı sıra sosyal bilgiler öğretimine artırılmış gerçeklik uygulaması (f=6), dijital oyun (f=5), dijital öykü (f=4), sanal müze (f=4), animasyon (f=3), sanal tur (f=2), sanal gerçeklik (f=2) gibi farklı teknolojik uygulamaların entegre edildiği dikkat çekmektedir.

Şekil 1: Veri toplama süreci.

Tablo 2: Çalışmanın Geçerlik Ve Güvenirlik İşlemleri

Geçerlik ve Güvenirlik (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 265)	Kullanılan Yöntem/ler	Yapılan İşlem
İnandırıcılık	Uzun süreli etkileşim	Araştırma sürecinde verilerin toplanması, verilerin analizi, verilerin raporlaştırılması sürecinde araştırmacılar doğrudan yer almıştır. Böylece araştırmacılar veri kaynakları ile uzun süreli etkileşim içerisinde bulunmuştur.
	Uzman İncelemesi	Araştırmanın gerekli olan tüm süreçlerinde (verilerin toplanması, analizi ve raporlaştırılması vb.) uzman görüşüne başvurulmuştur (Görüşü alınan uzman/lar sosyal bilgiler öğretimde teknolojisinin kullanımı hususunda tecrübeye sahiptir.)
Aktarılabirlik Transfer edilebilirlik	Ayrıntılı betimleme	Araştırma süreci başından sonuna kadar detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Bunun için araştırma deseni, verilerin toplanması ve verilerin analizi açık bir şekilde ifade edilmiştir. Çalışmanın raporlaştırılması sürecinde açık ve anlaşılır bir dil kullanmaya özen gösterilmiştir.
Tutarlılık	Teyit İncelemesi	Dışarıdan bir uzman tarafından ham veriler incelendiğinde ulaşılan yargıların teyit edilip edilmemesini sağlamak için araştırma sürecinde toplanan veriler, ham ve işlenmiş veriler şeklinde araştırmacılar tarafından muhafaza edilmiştir.

Tablo 3: Tezlerde Kullanılan Teknolojik Materyal-Program-Uygulama/Lar

Kullanılan Teknolojik Araç/Materyal/Program/ Uygulama	f
Bilgisayar Tabanlı Öğretim (Akıllı Tahta, Slayt, Power Point vb.)	15
Artırılmış Gerçeklik Uygulaması	6
Dijital Oyun	5
Dijital Öykü	4
Sanal Müze	4
Animasyon	3
Dijital Kavram Karikatürü	3
Google Earth	3
CBS Uygulaması	3
Dijital Çizgi Roman	2
Sanal Gerçeklik	2
Web 2.0 Araçları	2
İnternet Tabanlı Öğretim	2
Sanal Tur	2
Dijital Harita	1
Etkileşimli Elektronik Kitap(e-Kitap)	1
Dijital Zaman Çizelgesi(Tiki-Toki)	1
Eğitici Çizgi Film	1
Hareketli İnfografik	1
Eğitici Film	1
Transmedya	1
WebQuest	1
Mobil Uygulama	1

Tezlerde Kullanılan Teknolojik Uygulamaların Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış tezlerin öğrenme alanlarına dağılımına ilişkin detaylı bilgiler Şekil 2'de sunulmuştur.

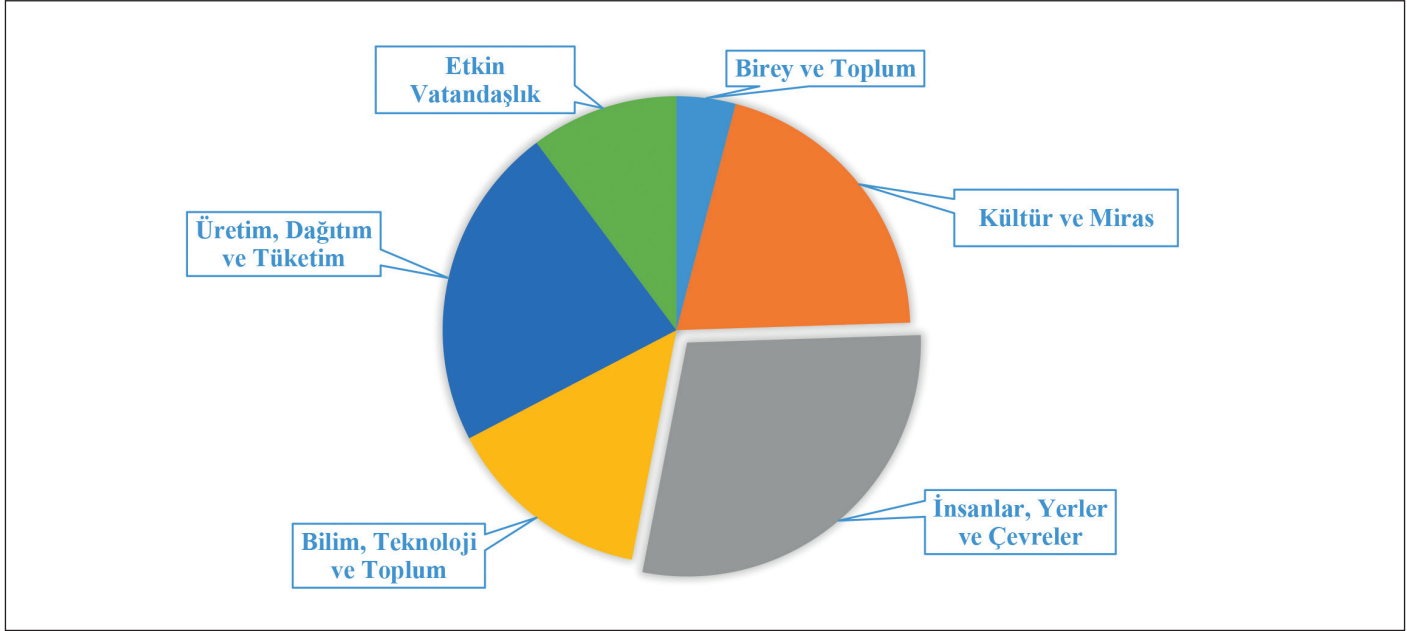
Şekil 2 incelendiğinde; eğitsel teknolojik araç/uygulamaların sosyal bilgiler öğretimine ilişkin öğrenme alanları içerisinde en fazla insanlar, yerler ve çevreler (f=14) öğrenme alanında kullanıldığı görülmektedir. Bu öğrenme alanını sırasıyla üretim, dağıtım ve tüketim (f=11), kültür ve miras (f=10), bilim, teknoloji ve toplum (f=7), etkin vatandaşlık (f=5), birey ve toplum (f=2) öğrenme alanları izlemiştir. Teknolojinin entegre edildiği öğrenme alanlarına bakıldığında eğitsel teknolojinin özellikle coğrafya konularının yer aldığı öğrenme alanlarında toplandığı görülmektedir. Yine sosyal bilgiler öğretim programı içerisindeki öğrenme alanlarından birisi olan küresel bağlantılar öğrenme alanında teknoloji destekli tez çalışmasının yapılmamış olması dikkat çekmektedir.

İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

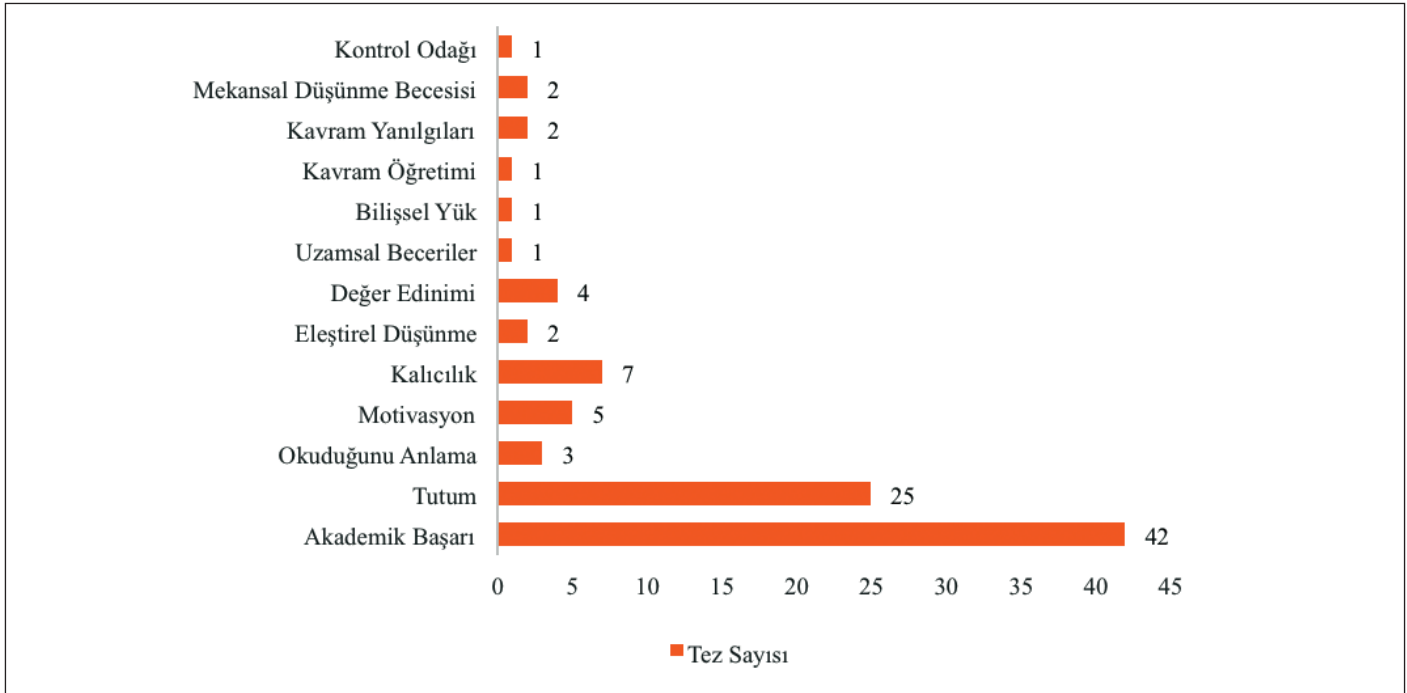
Bu bölümde teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış olan tez çalışmalarında ele alınan değişkenlere ve ele alınan değişkenler üzerinde teknolojinin etkilerine/sonuçlarına yer verilmiştir.

Tezlerin İncelenen Değişken/lere Göre Dağılımı

Teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış tez çalışmalarında ele alınan değişkenlere ilişkin detaylı bilgiler Şekil 3'te sunulduğu gibidir. Sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji destekli tezlerin (Şekil 3) büyük çoğunluğu teknoloji ve akademik başarı arasındaki bağıntıya odaklanmıştır (f=42). Yapılan tezlerde akademik başarı değişkeninden sonra teknolojinin öğrencilerin tutumları (sosyal bilgiler dersine yönelik tutum

Şekil 2: Teknolojik uygulamaların öğrenme alanlarına göre dağılımı.

Şekil 3: Tezlerin değişken durumuna göre dağılımı*.

*İncelenen bazı tez çalışmalarında birden fazla değişkene yer verildiğinden tez sayısı ve değişken sayısı farklılık göstermektedir.

ve teknolojiye yönelik tutum) üzerindeki etkisi ele alınan ikinci değişken olmuştur (f=25). Yine sosyal bilgiler dersi üzerinden teknolojinin kalıcı öğrenme (f=7), motivasyon (f=5), kavram yanılgılarının tespiti ve öğretimi (f=2), değer edinimi (f=4), eleştirel düşünme (f=2), bilişsel yük (f=1) gibi farklı değişkenlerin ele alındığı görülmektedir (Şekil 3).

Tezlerin Kullanılan Teknoloji Desteğinin Değişkenlere Etki Boyutuna Göre Dağılımı

Teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış tezlerde yer verilen teknoloji desteğinin değişkenlere olan etkilerine ilişkin detaylı bilgiler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4 incelendiğinde; teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış olan tez çalışmalarında teknolojik uygulama veya araçların sosyal bilgiler öğretiminde çok yönlü pozitif etkiler veya sonuçlar ortaya çıkardığı tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu çok yönlü etkilere yapılan tezler üzerinden bakıldığında; kullanılan dijital teknoloji desteğinin sosyal bilgiler öğretiminde öğrenmeleri kolaylaştırıp öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı belirlenmiştir. Ayrıca ele alınan tezler kullanılan teknolojik uygulamaların öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumuna olumlu yansıdığı gibi öğrencilerin sosyal bilgiler dersine daha motive olduklarını göstermektedir. Bunlara ek olarak tezlerde kullanılan teknolojik uygulamaların çeşitli becerilerin (eleştirel düşünme, mekânsal düşünme, uzamsal düşünme) ve değerlerin (bilimsellik, sorumluluk, kültürel mirasa duyarlık) kazanılmasında olumlu sonuçlar ortaya çıkardığı saptanmıştır.

Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu bölümde teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış olan tezlerin türüne, yapıma zamanına, araştırma yöntemine, araştırma desenine, çalışma grubuna, örneklem büyüklüğüne, veri toplama araçlarına, veri analiz biçimine göre dağılımına yer verilmiştir.

Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

Teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış tez türlerine ilişkin bilgiler Şekil 4'te sunulmuştur.

Şekil 4'te görüldüğü gibi teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış tezlerin (2010-2022 yılları arasında) 52'si yüksek lisans, 13'ü doktora düzeyinde yapılmıştır.

Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

2010-2022 yılları arasında teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış tezlerin yıllara göre dağılımına ilişkin bilgiler Şekil 5'te sunulmuştur.

Şekil 5 incelendiğinde; sosyal bilgiler öğretimi içerisinde teknoloji destekli tez çalışmalarının sayısında son yıllarda dikkate değer bir artışın var olduğu görülmektedir. Özellikle 2016 yılından sonra tez sayılarında hızlı bir artışın yaşandığı dikkat çekmektedir. İncelenen yıllar içerisinde en fazla tez çalışmasının 2019 ve 2021 yıllarında yapıldığı göze çarpmaktadır (f=12).

Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış tez çalışmalarının araştırma yöntemlerine ilişkin detaylı bilgiler Şekil 6'da sunulmuştur.

Şekil 6 incelendiğinde; sosyal bilgiler öğretiminde yapılmış teknoloji destekli tez çalışmalarında sırasıyla nicel (f=37), karma (f=16), nitel (f=9) araştırma yöntemlerine yer verildiği görülmektedir. Ayrıca 2 tez çalışmasının ise yöntem kısmı belirsizdir.

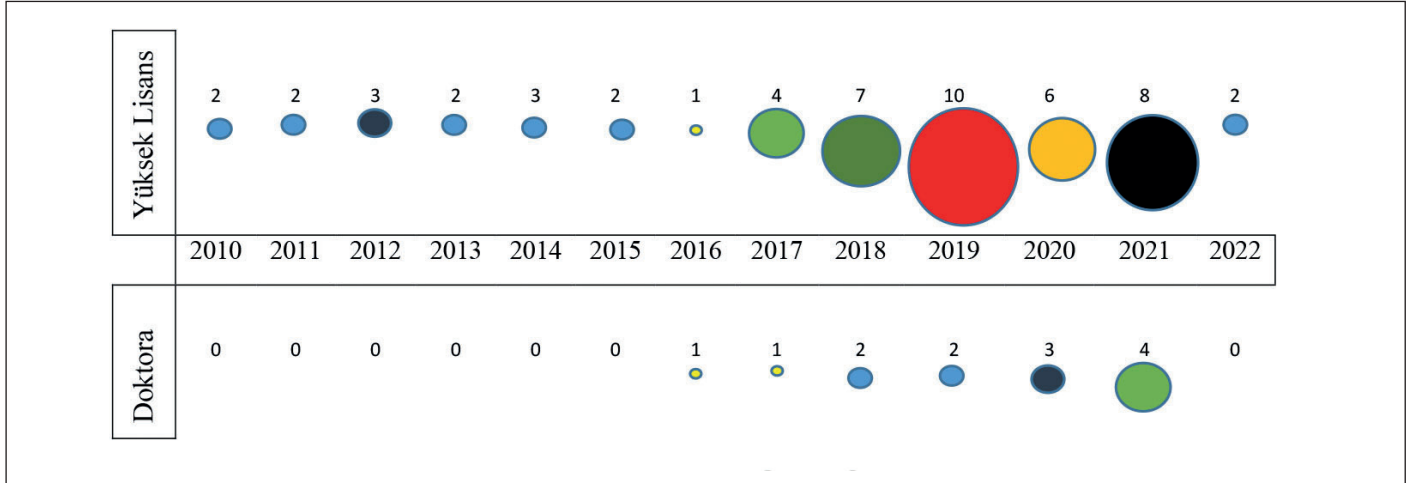
Tezlerin Araştırma Desenine Göre Dağılımı

Teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış tez çalışmalarının araştırma desenlerine ilişkin detaylı bilgiler Şekil 7'de görüldüğü gibidir. Yapılan tez çalışmalarının büyük bir kısmı nicel ve karma araştırma yöntemi üzerine kurulu olduğundan tezlerin büyük bir çoğunluğu deneysel desen ile yürütülmüştür (f=39). Yine Şekil 7'ye bakıldığında yapılan tez çalışmalarında karma araştırma yaklaşımının farklı desenlerine

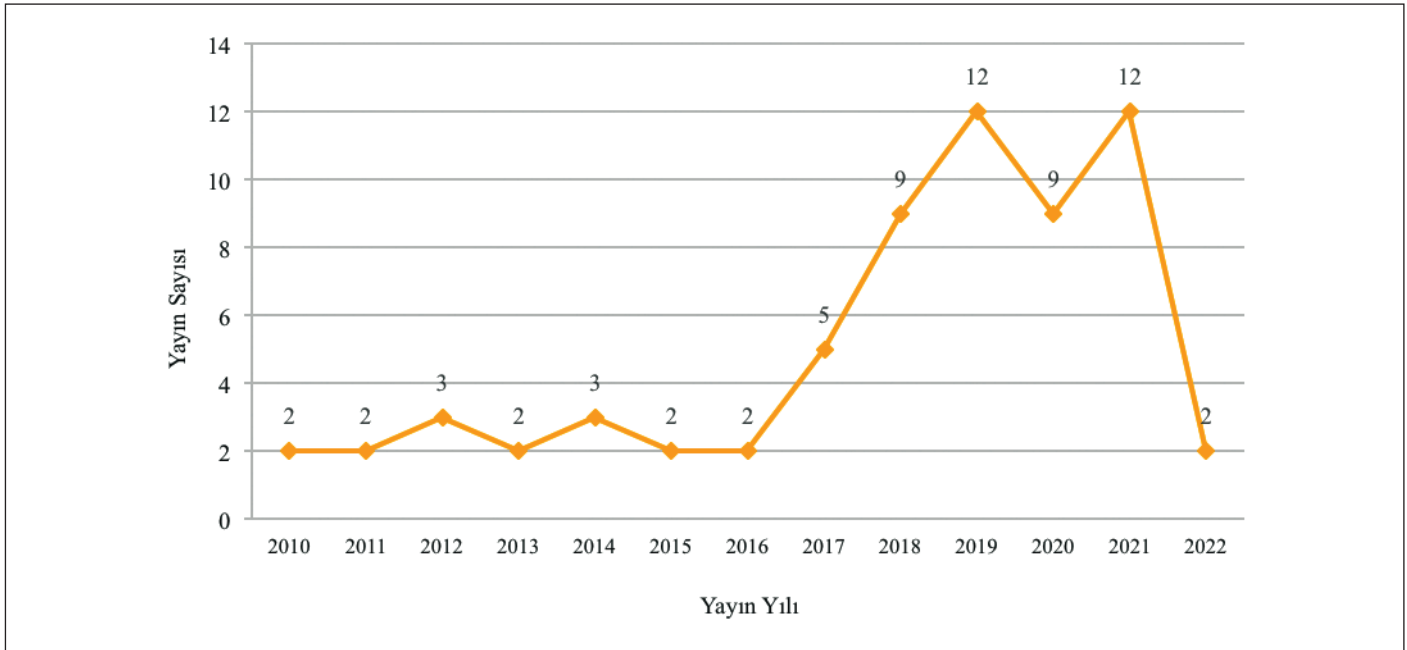
Tablo 4: Teknoloji Desteğinin Değişkenlere Etki Boyutu

Değişken	Etkili olan boyuta ilişkin açıklama
Akademik başarı	Teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi öğrencilerin akademik başarılarını artırmıştır.
Tutum	Sosyal bilgiler dersine entegre edilen eğitsel teknolojik uygulamalar öğrencilerin derse yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilemiştir.
Okuduğunu anlama	Öğrencilerin okuduğunu anlama düzeylerinde olumlu bir değişim sağlamıştır.
Motivasyon	Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine daha motive olmalarında etkili olmuştur.
Kalıcılık	Öğrencilerin öğrendiklerini daha uzun süre hafızalarında tuttuğu, kalıcı öğrenmeler elde ettikleri görülmüştür.
Eleştirel düşünme	Teknoloji destekli öğretim süreci öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmektedir.
Değer edinimi	Öğrencilerin kültürel mirasa duyarlık, sorumluluk, bilimsellik değerleri kazanmada eğitici teknolojik uygulamalar etkili olmuştur.
Uzamsal beceriler	Öğrencilerin uzamsal görselleştirmelerinde etkili olmuştur.
Bilişsel yük	Öğrencilerin yüksek düzeyde bilişsel yüklenmelerine sebep olmuştur.
Kavram öğretimi	Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine özgü kavramları öğrenmede öğrencilere fayda sağlamıştır.
Kavram yanlışları	Sosyal bilgiler dersine özgü öğrencilerin yaşadıkları kavram yanlışlarının tespitinde ve giderilmesinde etkili olmuştur.
Mekânsal düşünme becerileri	Öğrencilerin mekânsal düşünme becerilerinin gelişiminde etkili olmuştur.
Kontrol Odağı	Öğretim sürecine dahil edilen teknolojik destek öğrencilerin içten kontrollü olmalarını sağlamıştır.

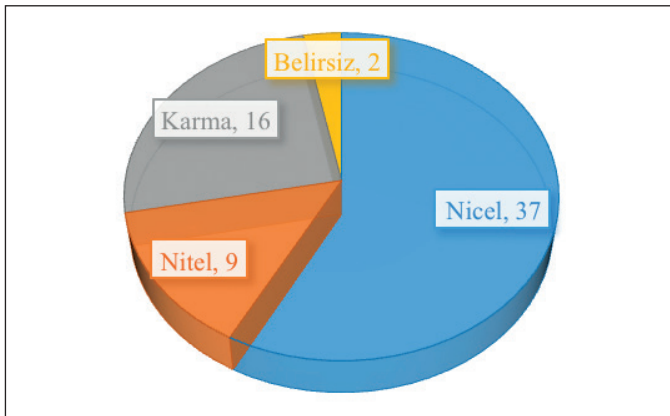

Şekil 4: Tezlerin türüne göre dağılımı.

Şekil 5: Tezlerin yıllara göre dağılımı.

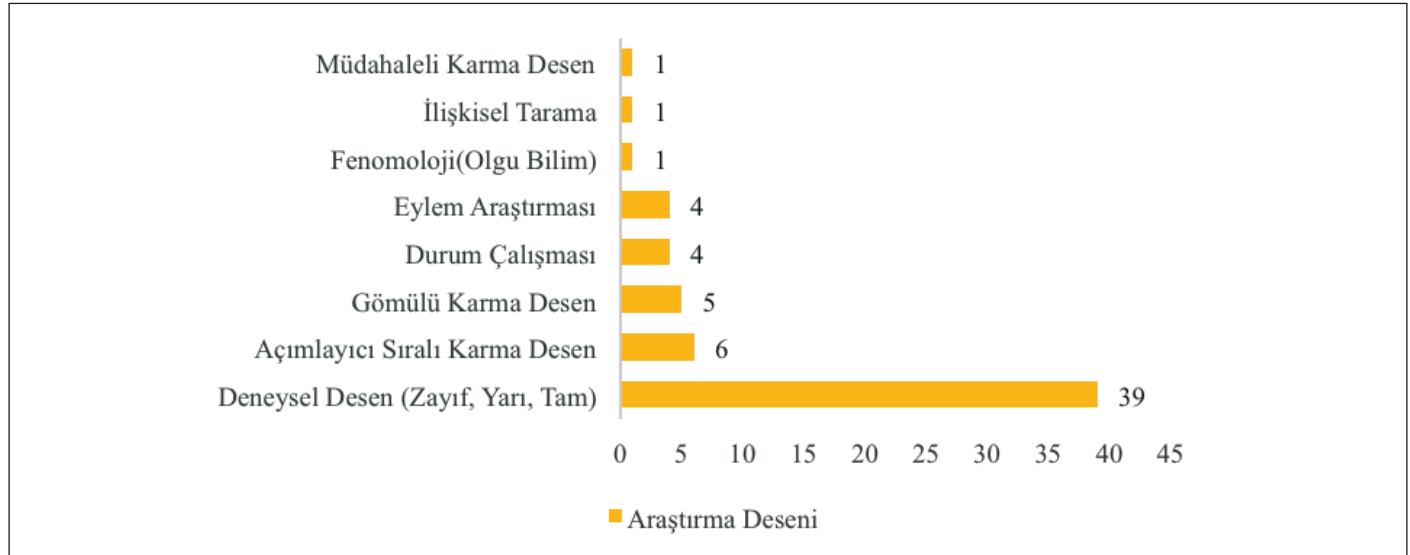

Şekil 6: Tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı.

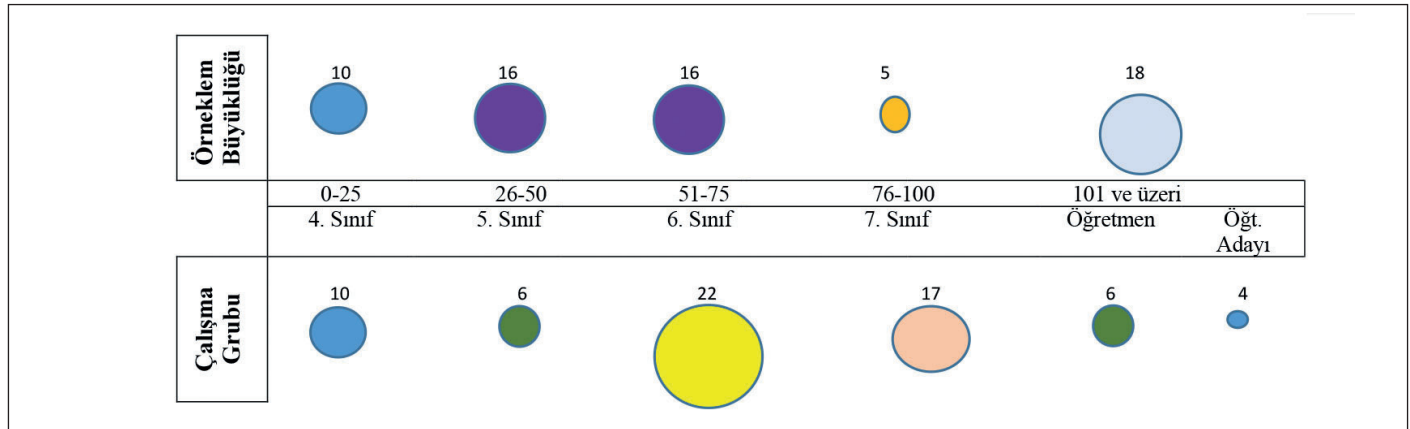
yer verildiği görülmektedir. Tezler içerisinde açıklayıcı sıralı karma (f=6), gömülü karma desen (f=5), müdahaleli karma desen (f=1) çalışmalarına yer verilmiştir. Tez çalışmalarında karma desene benzer şekilde farklı nitel desenlerde yapılmış tezler de bulunmaktadır. Bu desenlere bakıldığında durum çalışması (f=4), eylem araştırması (f=4), fenomenoloji (f=1) gibi desenler dikkat çekmektedir. Bunlara ek olarak 2010-2022 yılları arasında sadece bir tez çalışmasında ilişkisel tarama deseni yer verilmiştir.

Tezlerin Çalışma Gruplarına ve Örneklem Büyüklüklerine Göre Dağılımı

Teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış tezlerin çalışma gruplarına (örneklem) ilişkin detaylı bilgiler Şekil 8'de sunulduğu gibidir. Yapılan tez çalışmalarının (Şekil 8) büyük

Şekil 7: Tezlerin araştırma desenine göre dağılımı.

Şekil 8: Tezlerin çalışma grubuna ve örneklem büyüklüğüne göre dağılımı.

çoğunluğunun 4.-7. sınıf öğrencileriyle yürütüldüğü görülmektedir. Öğrencilerin sınıf düzeyleri incelendiğinde; yapılan tezler altıncı sınıf (f=22), yedinci sınıf (f=17), dördüncü sınıf (f=10), beşinci sınıf (f=6) şeklinde sıralanmıştır. Yapılan tezlerde öğretmen adayları çalışma grubu açısından ikinci sırada yer alırken (f=6) sosyal bilgiler öğretmenleri ise en az tercih edilen çalışma grubunu oluşturmuştur (f=4). Şekil 8'e bakıldığında teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış tez çalışmalarının örneklem büyüklüğü çeşitlilik göstermektedir. Yapılan tez çalışmaları genel anlamda 100 kişinin altında bir çalışma grubu ile yürütülmüştür. 100 kişi ve üzerinde bir çalışma grubu ile yürütülen tez çalışması sayısı 18 iken 100 kişinin altında kalan tez çalışmalarının toplamı 46'dır (Şekil 8).

Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış tez çalışmalarının veri toplama araçlarına ilişkin detaylı bilgiler Şekil 9'da sunulduğu gibidir. Tez çalışmalarında farklı veri toplama araçlarına yer verildiği görülmektedir. Bu veri toplama araçları içerisinde akademik başarı testi (f=42) ilk sırada yer

alırken onu yarı yapılandırılmış görüşme formu (f=22), sınıf içi gözlem formu (f=6), odak grup görüşme formu (f=3) izlemiştir. İncelenen tez çalışmalarında ölçek, anket, rubrik gibi veri toplama araçlarının ise daha az tercih edildiği görülmektedir.

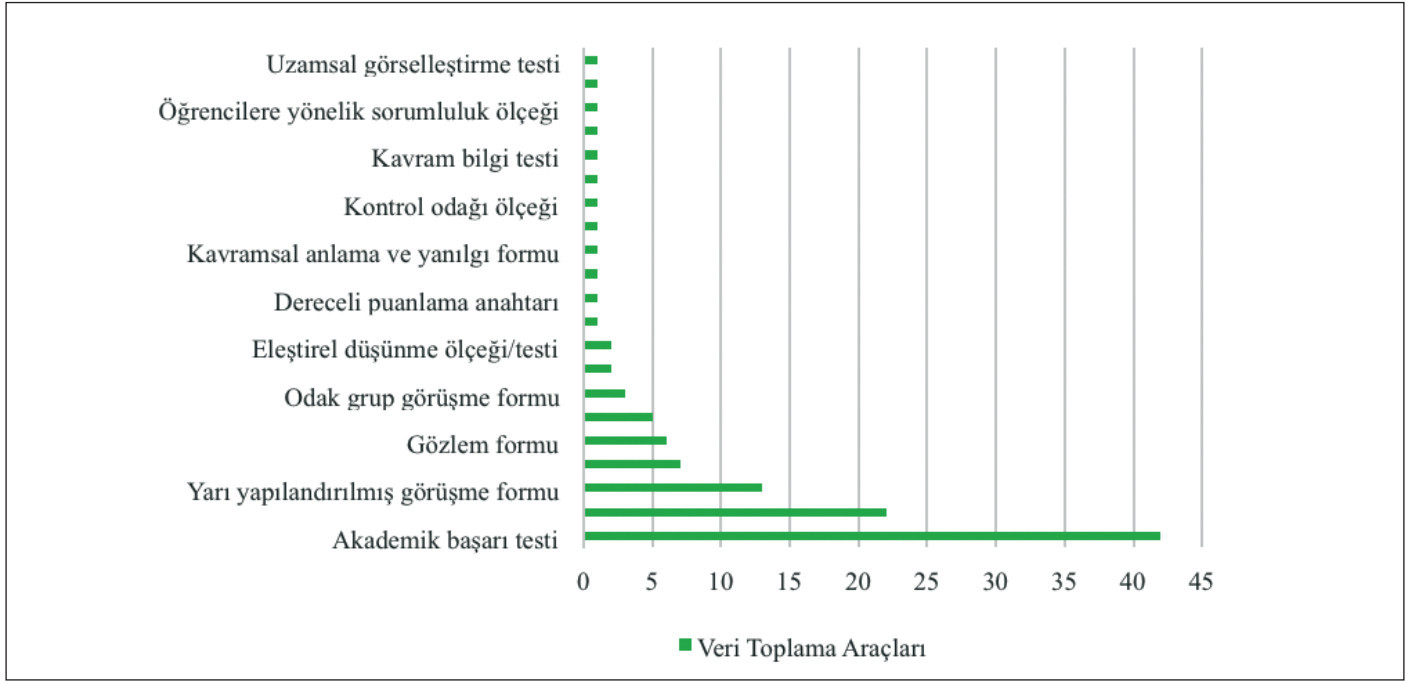
Tezlerin Veri Analiz Biçimine Göre Dağılımı

Teknoloji destekli sosyal bilgiler öğretimi üzerine yapılmış tezlerin veri analiz biçimlerine ilişkin detaylı bilgiler Şekil 10'da sunulmuştur.

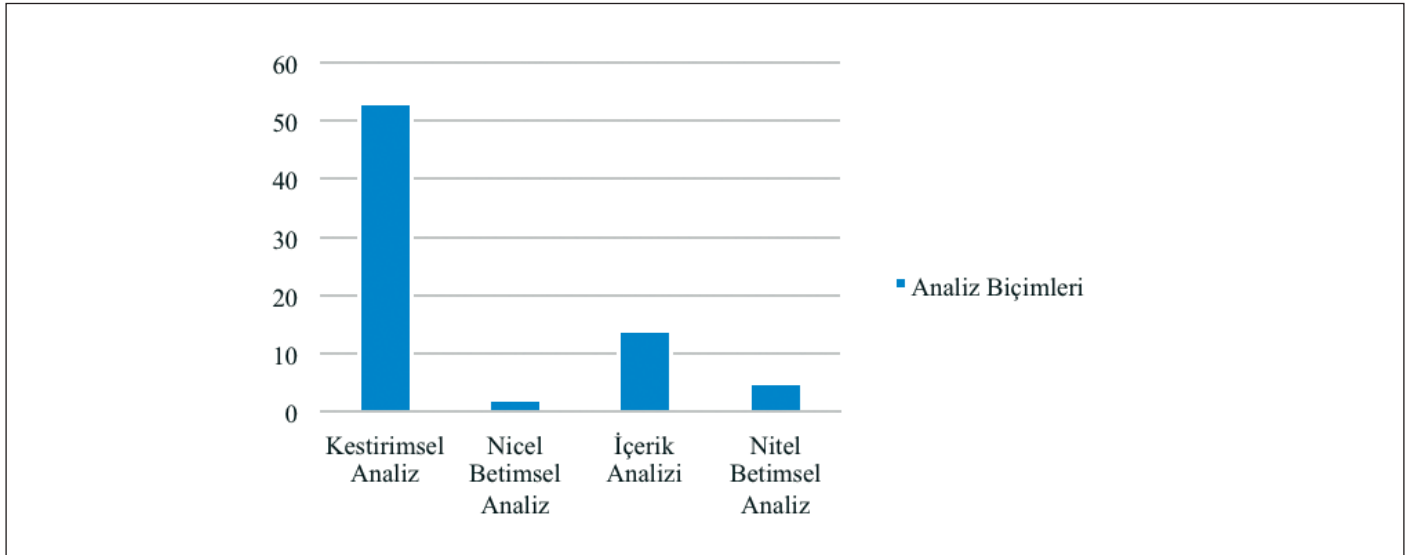
Şekil 10 incelendiğinde; yapılan tez çalışmalarında en fazla başvurulan veri analiz türünün kestirimsel analiz (f=53) olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla içerik analizi (f=14), nitel betimsel analiz (f=5), nicel betimsel analiz (f=2) izlemiştir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretimi içerisinde 2010-2022 yılları arasında yapılmış 65 lisansüstü tez çalışması; kullanılan teknolojik uygulama türü, teknolojinin farklı değişkenlere olan etkisi, yer verilen teknolojilerin ortaya çıkardığı sonuçlar, takip

Şekil 9: Tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı.

Şekil 10: Tezlerin veri analiz biçimine göre dağılımı.

edilen metodolojik yöntemler açısından bütüncül bir yaklaşımla incelenmiştir. Yapılan incelemenin ortaya çıkardığı bulgular sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan teknolojik desteğin gerek nitelik gerekse nicelik yönünden bir ivme kazandığını ve metodolojik yönlerden süreç içerisinde zenginleştiğini göstermektedir. İncelenen tez çalışmalarında benimsenen amaca ilişkin ortaya çıkan görünüm genel hatlarıyla Şekil 11'de sunulmuştur.

İncelenen çalışmalarda; sosyal bilgiler öğretimi içerisinde gerek ortaokul öğrencilerine gerek sosyal bilgiler öğretmen adaylarına gerekse de sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik farklı teknolojik uygulamalara yer verildiği görülmektedir (Tablo 3). Böyle bir durumun ortaya çıkmasında sosyal bilgiler dersinin teknolojiye ilişkin sahip olduğu potansiyelin (Berson, 1996; Erdoğan & Şerefli, 2021) etkisi oldukça önemlidir. Yapılan çalışmalara bakıldığında kullanılan teknolojik araç, materyal ve uygulamaların zaman içerisinde büyük bir değişim gösterdiği dikkat çekmektedir. Farklı bir ifadeyle tüm dünyada yaşanan ve farklı eğitim ortamlarında yer alan nitelikli teknolojik dönüşümün sosyal bilgiler öğretimi alanına da yansıdığı görülmektedir. Bu durum yapılan tez çalışmaları üzerinden incelendiğinde; 2010'lu yıllarda öğrenme ortamlarında çoğunlukla slayt ve sunum gibi prog-

edilen metodolojik yöntemler açısından bütüncül bir yaklaşımla incelenmiştir. Yapılan incelemenin ortaya çıkardığı bulgular sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan teknolojik desteğin gerek nitelik gerekse nicelik yönünden bir ivme kazandığını ve metodolojik yönlerden süreç içerisinde zenginleştiğini göstermektedir. İncelenen tez çalışmalarında benimsenen amaca ilişkin ortaya çıkan görünüm genel hatlarıyla Şekil 11'de sunulmuştur.

Araştırma Sorularının Bulgular Üzerindeki Görünümü	
Araştırma Soruları	Bulgular
Kullanılan en yaygın teknoloji	Bilgisayar destekli öğretim (Akıllı tahta, slayt vb.)
Teknoloji desteğinin en yaygın kullanıldığı öğrenme alanı	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
İncelenen en yaygın değişken	Akademik başarı
Teknoloji desteğinin en yaygın etkileri	Öğrenme, motivasyon, tutum, kalıcılık
En yaygın tez türü	Yüksek lisans
En fazla tez yapılan yıl	2019 ve 2021
En yaygın araştırma yaklaşımı	Nicel araştırma yaklaşımı
En yaygın araştırma deseni	DeneySEL desen (zayıf, yarı, tam)
En yaygın çalışma grubu	Ortaokul öğrencileri
En yaygın örneklem büyüklüğü	101 ve üzeri
En yaygın veri toplama aracı	Akademik başarı testi
En yaygın veri analiz biçimi	Kestirimsel istatistik

Şekil 11: Araştırma sorularının bulgular üzerindeki genel görünümü.

ram/uygulamalar yer alırken 2020 yılına doğru artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik, dijital öykü, sanal müze, hareketli infografik vb. uygulamalara yer verilmiştir (Tablo 3). Böylece zaman içinde görsel ve işitsel açıdan zenginleştirilmiş, öğrencilerin dikkatini çeken, öğrenme iklimini öğrenci lehine zenginleştiren daha karmaşık uygulamaların sosyal bilgiler öğretim sürecine entegre edildiği görülmektedir (Turan vd., 2018). Bu gelişim sosyal bilgiler dersine ilişkin içeriğin aktarımını farklı bir boyuta taşıırken bu çok yönlü ve karmaşık teknolojiler öğretmenlerin nitelik ve donanımında bir değişimi gündeme getirmiştir. Öyle ki alanyazında sosyal bilgiler öğretmen adayları ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin de dijital uygulamalar konusunda daha da bilinçlendirilmelerine dikkat çekilmiştir (Doolittle & Hicks, 2003). Çünkü öğretmenler öğretim ortamlarına dahil edecekleri dijital materyalleri bildikçe ve onların etkilerine ikna oldukça bu teknolojileri sınıflarına taşıyacaklardır (Means, 2010). Sosyal bilgiler öğretiminin 2010 ve sonrasına odaklanan bu çalışmanın gerek sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan teknolojik uygulamaların gerekse ortaya çıkardığı sonuçların anlaşılmasında alanyazına katkı sağladığı gibi ne tür teknolojik uygulamaların sosyal bilgiler öğretimine entegre edilebileceği hususunda da

sosyal bilgiler eğitimcilerine farklı bir bakış açısı kazandıracakı düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretimi farklı sosyal bilim disiplinlerinin kombinasyonu olduğundan zengin bir içerik, beceri ve değeri barındırmaktadır (MEB, 2018). Bu zengin içeriğin sistemli, sınırları belirgin bir şekilde aktarımı farklı öğrenme alanlarını ortaya çıkarmıştır (NCSS, 1994). İncelenen çalışmalarda kullanılan teknolojik desteğin öğrenme alanlarına yansımalarına bakıldığında; özellikle coğrafya konularının ön planda olduğu öğrenme alanlarında (İnsanlar, Yerler ve Çevreler; Üretim, Dağıtım ve Tüketim) teknolojik desteğin yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Bu durumda özellikle bu öğrenme alanında yer alan içeriğin teknolojik transfere uygun olması, içeriğin oldukça zengin olması, görsel sunuma imkân tanınması gibi nedenlerin etkili olduğu söylenebilir. Bu nedene farklı bir yönden değinen Memişoğlu ve Öner (2013), coğrafya konularının öğretiminde öğrencilerin algısını kolaylaştıran, öğrenmeyi kalıcı hâle getiren, öğrenme ortamını zenginleştiren farklı teknolojik uygulamaların (tablet, video, akıllı tahta vb.) öğretim sürecinde önemli kazanımlar sağladığına dikkat çekmişlerdir. Yine incelenen çalışmalara

bakıldığında coğrafya konularından sonra teknoloji desteğinin tarih konularından oluşan “Kültür ve Miras” öğrenme alanında yer aldığı görülmektedir. Bu öğrenme alanına teknolojik desteğin sağlanmasında içeriğin çok yoğun ve geniş bir zaman dilimini kapsaması, öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekme isteği, soyut konu içeriğinden oluşması, çok sayıda kavram içermesi gibi nedenlerin görece etkisi olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında tarih konularının öğretim sürecinde yapılandırmacı paradigma çerçevesinde alternatif öğretim arayışlarının etkisini de göz ardı etmemek gerekmektedir (Göksu, 2020; Özcan, 2019). Öyle ki tarih konularının bu niteliklerinin farkında olan farklı araştırmacılar tarih konularının öğretimine teknolojiyi entegre etmişlerdir (Üçgül vd., 2022; Riner, vd., 2022; Yağcı, 2017). Tarih konularının öğretimde alternatif bir yol olarak teknoloji (animasyon, ders tekrar sunuları, oyunlaştırma) desteğine yer veren Bircan (2016), teknolojinin ilgi çekici, hızlı öğretici, öğrenmeyi teşvik edici özelliklerinden ötürü tarih konularının öğretimini kolaylaştırdığını ifade etmiştir. Benzer şekilde sanal müze uygulaması üzerinden kültürel miras eğitimi ele alan Ismaeel, vd., (2016), sürece dahil edilen teknoloji desteğinin önemli kazanımlar sağladığını ortaya koymuşlardır. Yapılan bu çalışmanın bulguları da tarih konularının öğretim sürecine eklenen teknolojik desteğin alanyazınla paralel olarak öğrenciler lehine olumlu neticeler sağladığını ortaya koymuştur. Tarih konularının öğretim sürecine entegre edilen teknolojik desteğin tarih konularının öğretim sürecine yerleşmiş “kuru ve sıkıcı” imajının (Akhan, 2022) aşılmasında öğretmenler için önemli bir alternatif olabilir. Bunlara ek olarak alanyazın incelendiğinde özellikle sosyoloji, sosyal psikoloji, hukuk, siyaset bilimi gibi içeriklerden oluşan öğrenme alanlarında teknolojik desteğe çok az yer verildiği de görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında ifade edilen disiplinlerde teknoloji entegrasyonunun zor olabileceği izlenimi veya ön kabulünün etkili olduğu söylenebilir. Bu bağlamda farklı sosyal bilim disiplinleri üzerine inşa edilen bu öğrenme alanları sosyal bilgiler eğitimcileri için önemli bir araştırma kaynağı olabilir.

İncelenen çalışmalara bakıldığında; bilişsel ve duyuşsal temelli değişkenler ile teknolojinin bütünleştirildiği görülmektedir. Ancak yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğunun odağında sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan teknoloji desteğinin akademik başarı üzerindeki etkisine yöneldiği dikkat çekmektedir (n=42). Bu durumun ortaya çıkmasında öncelikle öğrenme kayıplarını azaltarak tam öğrenmenin sağlanma çabası, sonuç odaklı bir başarı beklentisi, öğrenmenin yoğun olarak sayısal göstergeler üzerinden tanımlanması gibi etkenlerin önemli olduğu düşünülmektedir. Yine entegre edilen teknolojik desteğin öğrencilerin duyuşsal yapılarına olan etkilerine yönelik değişkenlere (sosyal bilgiler dersine yönelik tutum, motivasyon) yer verildiği görülmektedir. Bunlara ek olarak teknolojik destek ile farklı becerilerin kazandırılması, değer edinimi de farklı araştırmacıların araştırma sürecine kaynaklık etmiştir. İncelenen çalışmalardan elde edilen ampirik bulgular sosyal bilgiler öğretimi özelinde yürütülen farklı çalışmalarda kullanılan teknoloji desteğinin farklı çalışma gruplarında benzer sonuçlara ulaştığını göstermektedir. Örneğin incelenen birçok çalışmada öğrenme sürecine entegre edilen teknoloji desteğinin öğrencilerin akademik başarılarını, kalıcı öğrenmelerini, sosyal bilgi-

ler dersine yönelik tutumlarını, kavram öğrenmelerini olumlu yönde etkilediğine ilişkin ampirik bulgular söz konusudur. Elde edilen bu sonuç alanyazında sosyal bilgiler öğretimi ile teknolojiyi bütünleştiren birçok çalışmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Ortaya çıkan bu bilimsel görüntüyü farklı bir şekilde ifade etmek gerekirse sosyal bilgiler öğretiminde yer verilen teknoloji desteğinin ortaya çıkardığı öğrenme çıktıları, inşa ettiği olumlu sınıf iklimini tümel bir çerçeveden gören bu çalışma alanyazındaki farklı tikel çalışmaların (Bowen, vd., 2018; Hwang, vd., 2015; Riner, vd., 2022; Yang, 2012; Yılmaz vd., 2022) sonuçlarını bütünleştirmiştir. Bu bütünleşme dijital bir çağda öğrenme ortamına teknolojiyi dahil edip etmeme konusunda tereddütler yaşayan birçok sosyal bilgiler eğitimcisi teknolojiyi neden sosyal bilgiler sınıflarına taşımaları gerektiği hususunda bir öngörü sağlayacaktır.

İncelenen çalışmalardaki metodolojik eğilimlere bakıldığında; sosyal bilgiler öğretiminde yapılmış teknoloji destekli tez çalışmalarının 2010 yılından günümüze kadar sürekli bir artış trendinde olduğu saptanmıştır. Bu trend sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji desteğini 2001-2019 yılları arasında yayımlanmış makale ve tez çalışma örnekleri üzerinden ele alan Avcı-Akçalı ve Baş'ın (2020) araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Özellikle 2019 yılı ve sonrasında bu artışın iyice ivmelendiği görülmektedir. Bu ivmelenmede eğitim teknolojilerine ve öğretim süreçlerine olan bakış açısındaki dönüşümler, harcanan emek ve yatırılan sermaye kadar tüm dünyada yaşanan Covid-19 salgınının eğitimin tüm paydaşlarını (öğrenci, öğretmen, veli, politika yapımcılar) uzaktan eğitim gerçekliğiyle karşı karşıya bırakmasının etkili olduğu söylenebilir. Hatta bu ivmelenmelerin giderek daha artacağı düşünülmektedir. Türkiye’de sosyal bilgiler öğretimi bağlamında yapılmış tez çalışmalarına ilişkin on iki yıllık bir süreci odağına alan bu çalışmada sosyal bilgiler öğretiminde yapılmış teknoloji destekli tez çalışmalarının üçte ikisinden fazlasının yüksek lisans düzeyinde olduğu görülmektedir (n=52; Şekil 4). Yapılan doktora tez çalışmaları sınırlı sayıda olmakla birlikte son yıllarda artış sağladığı da dikkat çekmektedir. Elde edilen bu sonucun aslında sosyal bilgiler eğitiminin genel eğiliminin bir yansıması olarak ifade edilebilir. Çünkü 2010-2017 yılları aralığında sosyal bilgiler temalı tez çalışmalarını inceleyen Şimşek (2019), sosyal bilgiler öğretiminde yapılan tez çalışmalarının yaklaşık % 81’inin yüksek lisans düzeyinde olduğunu belirtmektedir.

İncelenen çalışmalara bakıldığında; çalışmaların yarısından fazlası (n=37) nicel araştırma yaklaşımı üzerinden yürütülmüştür. Bu görüntü, alanyazında güncel olarak yer alan teknoloji destekli farklı çalışmaların (Akgün & Akgün, 2020; Güneş vd., 2021; Şimşek, 2019) sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Özellikle nicel araştırma yaklaşımı içerisinde ampirik bulguları ön plana çıkararak deneysel desenler de ön plandadır (McMillan & Schumacher, 2014). Yine karma araştırma temelli ve farklı nitel desenler (eylem araştırması, olgu bilim, durum çalışması) üzerinden de tez çalışmalarının yürütüldüğü görülmektedir. Ancak yapılan araştırma sayısı dikkate alındığında bu sayının oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle teknolojik desteğin sürece yansımaları oldukça önemlidir. Bu nedenle süreci ön plana çıkararak derin bilgi ve açıklamalara fırsat sağ-

SONUÇ ve ÖNERİLER

layan nitel araştırma (Creswell, 2012) temelli çalışmaların çoğaltılması, teknoloji desteğinin sosyal bilgiler öğretiminde niçin etkili olduğunu anlamaya yönelik önemli bir yordayıcı olacaktır. Yapılan tez çalışmalarında teknoloji desteğinin veya entegrasyonunun ortaokul öğrencilerine (50-100 aralığında bir örneklem büyüklüğünde) etkisi üzerinde durulurken özellikle bu teknolojinin gelecekte uygulamasını yapacak sosyal bilgiler öğretmen adayları ve bu teknolojiyi doğrudan uygulayan sosyal bilgiler öğretmenleri üzerine yapılan çalışmalar oldukça azdır (Şekil 8). Halbuki güncel olarak alanyazında yer alan farklı çalışmalarda da sosyal bilgiler öğretmen adayları veya sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim teknolojinin önemsediklerini (Dere & Ateş, 2020; Yücel vd., 2021) kendilerini bu uygulamalar yönünden geliştirmek istediklerini dile getirmektedirler (Kayaalp vd., 2022). Bu doğrultuda sosyal bilgiler dersine teknoloji entegrasyonunun sağlanması, öğretmenlerin bu teknolojileri sınıflarında daha aktif kullanmaları için öğretmenlere uygulama temelli eğitimler verilebilir (Kırımlı & Demirezen, 2022). İncelenen çalışmalarda yöntem tercihinin paralel olarak ampirik bulguları sağlayacak akademik başarı testinin öncelikli olarak tercih edilen veri toplama aracı olduğu görülmektedir. Ancak sürece entegre edilen teknoloji desteğinin güçlü veya eksik kalınan yönleri ortaya çıkarmaya hizmet edebilecek gözlem formu, günlük, rubrik gibi veri toplama araçlarının kullanılmasının da yürütülen süreçlere farklı bir bakış açısı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunlara ek olarak yapılan çalışmalarda araştırmaların yöntem tercihi ve kullanılan veri toplama araçlarının veri analiz sürecini şekillendirdiği bu durumun doğal sonucu olarak da kestirimsel istatistiğin daha yaygın kullanıldığı görülmektedir.

Araştırma sürecinde elde edilen bulgular ve alanyazın üzerinden yapılan bu tespitler kısaca ifade edilecek olursa gerek bu çalışmanın bulguları gerekse alanyazında yer alan farklı çalışmalar sosyal bilgiler öğretiminde teknolojinin kullanımı konusunda ortak bir noktada buluşmaktadırlar. Bu ortak noktada, teknolojinin sosyal bilgiler öğretiminde uyuyan bir dev olduğu (Martorella, 1997), önemli ve göz ardı edilmemesi gereken bir gerçeklik olduğudur.

Sınırlılıklar

Sosyal bilgiler öğretimi içerisinde teknoloji temelli lisansüstü tez çalışmalarına odaklanan bu çalışmanın bulgularının olası birtakım sınırlılıkları söz konusudur. Çalışmanın birinci sınırlılığı bu araştırmanın odağını 2010-2022 yılları arasındaki sosyal bilgiler öğretiminde yapılmış teknoloji temelli tez çalışmalarını oluşturmaktadır. İncelenen yıl aralığı değiştirildiğinde farklı sonuçlar ortaya çıkabilir. Çalışmanın ikinci sınırlılığı araştırmanın sadece Türkiye’de sosyal bilgiler öğretiminde yapılmış teknoloji destekli tez çalışmalarını kapsamına almasıdır. Bu kapsam genişletildiğinde farklı sonuçlar elde edilebilir. Çalışmanın üçüncü sınırlılığı ise araştırma kapsamında sadece yapılmış tez çalışmalarına yer verilmesidir. Tez çalışmalarına sosyal bilgiler öğretiminde yapılmış teknoloji temelli makale, bildiri gibi araştırmaların eklenmesi farklı bir eğilim görüntüsü ortaya çıkarabilir.

Eğitim dünyasını büyük bir değişim süreciyle karşı karşıya bırakan teknolojik dönüşümler tüm müfredat programlarında olduğu gibi farklı sosyal bilim disiplinlerinden oluşan sosyal bilgiler öğretiminde de önemli bir yer edinmiştir. Bu çalışma Türkiye’de teknolojinin sosyal bilgiler öğretimindeki yerini lisansüstü tez çalışmaları üzerinden sistematik olarak analiz edip yapılacak yeni araştırmalara bütüncül bir bakış açısı kazandırma amacıyla oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda Türkiye’de 2010-2022 yılları arasında sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılmış teknoloji destekli tez çalışmalarının son yıllarda (2016 ve sonrası) ivmelendiği, yapılan çalışmalarda kullanılan veya etkisi incelenen teknolojik uygulamaların mevcut teknolojik yenilikleri (artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik) takip ettiği ancak sayıca az olduğu, entegre edilen teknolojik uygulamaların akademik başarıyı önelediği, ampirik bulgu elde etmenin gerek yöntem gerek veri toplama araçları gerekse de veri analiz süreçlerini yönlendirdiği tespit edilmiştir.

Türkiye’de 2010-2022 yılları arasında sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılmış teknoloji destekli tez çalışmalarının sistematik analizine yansıyan bulgu ve sonuçlara dayanarak aşağıda verilen öneriler sıralanabilir:

- Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretimi içerisinde farklı teknolojik uygulamalara yer verildiği görülse de daha güncel teknolojik uygulamalar üzerine yapılan çalışma sayısının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretimi içerisinde nitelikli teknolojik uygulamalara yer veren çalışmalar yapılabilir.
- Yapılan bu çalışmada sosyal bilgiler öğretimi içerisinde kullanılan teknolojinin coğrafya ve tarih içeriklerini barındıran öğrenme alanlarında yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bu bağlamdan hareketle soyut konu ve kavramlardan oluşan öğrenme alanlarında da teknolojik temelli çalışmalar yürütülebilir.
- Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretimi kapsamında yapılan teknolojik destekli tez çalışmalarının çok büyük bir kısmının yüksek lisans düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretimi bağlamında teknoloji temelli kapsamlı doktora tez çalışmaları yapılabilir.
- Yapılan çalışmaların büyük bir kısmının nicel araştırma yaklaşımı üzerine kurulu olduğu tespit edilmiştir. Gerek karma araştırma yaklaşımı gerekse derinlemesine nitel araştırma yaklaşımı üzerinden çalışmalar yürütülebilir.
- Sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji temelli yapılan tezlerin çalışma grubunun çoğunluğunu ortaokul öğrencilerinin oluşturduğu görülmüştür. Özellikle eğitim teknolojisini sınıf ortamlarına taşıyacak olan öğretmen adayları ve öğretmenlerle farklı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akbaba, B., Yeşiltaş, E., & Erdoğan, E. (2021). *Sosyal bilgilerde bilişim teknolojileri destekli materyal tasarımı*. Pegem Akademi.
- Akengin, H., Sağlam, D., & Dilek, A. (2002). İlköğretim 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi ile ilgili görüşleri, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 1-12.
- Akgün, İ., & Akgün, M. (2021). Sosyal bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımına yönelik tezlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (58), 227-247.
- Akhan, O. (2022). Tarih öğretmenlerinin derslerinde aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini kullanmalarına yönelik deneyimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 26(2), 431-444.
- Al-Zahrani, A. M. (2015). From passive to active: The impact of the flipped classroom through social learning platforms on higher education students' creative thinking. *British Journal of Educational Technology*, 46(6), 1133-1148. <http://dx.doi.org/10.1111/bjet.12353>
- Arakerimath, A., & Gupta, P. K. (2015). Digital footprint: Pros, cons, and future. *International Journal of Latest Technology in Engineering*, 4(10), 52-56.
- Avcı Akçalı, A., & Baş, Ö. (2020). Sosyal bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımı konusundaki araştırmalar. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 81, 15-30.
- Başçı-Namlı, Z., Kayaalp, F., & Meral E. (2021). The reflection of the meanings attributed to the concept of "social studies literacy" on mind maps. *Journal of Computer and Education Research*, 9(18), 869-903. <https://doi.org/10.18009/jcer.975421>
- Başçı Namlı, Z., Kayaalp, F., & Meral, E. (2022). Sosyal bilgiler dersinde alternatif bir öğretim süreci: Dijital öykülerle öğreniyorum. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (Erken Görünüm). <https://doi.org/10.9779/pauefd.1090743>
- Berson, M. J. (1996). Effectiveness of computer technology in the social studies. *Journal of Research on Computing in Education*, 28(4), 486-499. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/08886504.1996.10782179>
- Bircan, T. Ş. (2016). Teknoloji destekli tarih öğretiminin öğrencilerin mekân algılarına ve akademik başarılarına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 564-577.
- Bowen, M. M. (2018). *Effect of virtual reality on motivation and achievement of middle-school students*. [Unpublished Doctoral Dissertation]. The University of Memphis.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2012). Collecting qualitative data. Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research. Fourth ed. Boston: Pearson, 204-35.
- Dalkıran, Ö. (2019). *Ağ kuşağının bilgi davranışı*. Hiperlink Yayıncılık.
- Denyer, D., & D. Tranfield. (2009). "Producing a systematic review." D. A. Buchanan and A. Bryman (Eds.) In *The SAGE handbook of organizational research methods*, (pp. 671-689). London: Sage.
- Dere, İ., & Ateş, Y. (2020). Sosyal bilgiler derslerinde teknolojik araç ve materyal kullanımı: Bir durum çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 496-514.
- Doolittle, P. E., & Hicks, D. (2003). Constructivism as a theoretical foundation for the use of technology in social studies. *Theory & Research in Social Education*, 31(1), 72-104. <https://doi.org/10.1080/00933104.2003.10473216>
- Erdoğan, E., & Akbaba, B. (2018). Should we flip the social studies classrooms? the opinions of social studies teacher candidates on flipped classroom. *Journal of Education and Learning*, 7(1), 116-124. <http://doi.org/10.5539/jel.v7n1p116>
- Erdoğan, E., & Şerefli, B., (2021). Sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji kullanımı: Beş öğretmenin yolculuğu. *Journal of Qualitative Research in Education*, 27, 232-256. doi:10.14689/enad.27.11
- Fontana, L. A. (1997). Online learning communities: Implications for the social studies. In P. Martorella (Ed.), *Interactive technologies and the social studies* (pp. 1-26). State University of New York Press.
- Göksu, M. M. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularının öğretimine yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(5), 1946-1955.
- Gönenç, S., & Açıkalin, M. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve bunlara getirdikleri çözüm önerileri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 26-41.
- Güneş, G., Ayantaş, T., Güneş, C., Güleriyüz, O., & Arıkan, A. (2021). Sosyal bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımına yönelik yapılan araştırmaların incelenmesi, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(3), 859-890.
- Hamidia, F., Meshkat, M., Rezaee, M., & Jafari, M. (2011). Information technology in education, *Procedia Computer Science*, 3, 369-373. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2010.12.062>
- Hwang, G. J., Chiu, L. Y., & Chen, C.H. (2015). A contextual game-based learning approach to improving students' inquiry-based learning performance in social studies courses. *Computers & Education*, 81, 13-25. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2014.09.006>
- Hwang, G. J., Po Han Wu, P. H., Ya Yen Zhuang, Y. Y., & Huang, Y. M. (2013). Effects of the inquiry-based mobile learning model on the cognitive load and learning achievement of students. *Interactive Learning Environments*, 21(4), 338-354. <https://doi.org/10.1080/10494820.2011.575789>
- Ismaeel, D. A., & Al-Abdullatif, A. M. (2016). The impact of an interactive virtual museum on students' attitudes toward cultural heritage education in the region of al hasa, Saudi Arabia. *IJET* 11(4), 32-39. <http://dx.doi.org/10.3991/ijet.v11i04.5300>
- Kaleli-Yılmaz, G. (2019). Özel durum çalışması yöntemi. H. Özmen ve O. Karamustafaoğlu (Eds). *Eğitimde araştırma yöntemleri* içinde (ss. 252-273). Pegem Akademi.
- Kavak, O. ve İlhan, G. O. (2021). Sosyal bilgiler dersi etkin vatandaşlık öğrenme alanına yönelik dijital çizgi roman tasarımı: "Minik vatandaşlar". *Öğretmen Eğitiminde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 243-265. <https://doi.org/10.29329/jirte.2021.408.5>
- Kayaalp, F., Gökbulut, B., Meral, E., & Namlı, Z. B. (2022). The effect of digital material preparation training on technological pedagogical content knowledge self-confidence of pre-service social studies teachers. *Journal of Theoretical Educational Science*, 15(3), 475-503. <https://doi.org/10.30831/akukeg.1061527>

- Keiper, T., Harwood, A., & Larson, B. E. (2000). Preservice teachers' perceptions of infusing computer technology into social studies instruction. *Theory & Research in Social Education*, 28(4), 566-579. <http://dx.doi.org/10.1080/00933104.2000.10505924>
- Kırımlı, H., & Demirezen, S. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin web 2.0 teknolojilerine yönelik görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (62), 527-558. doi: 10.21764/maeuefd.1024814
- Kitchenham, B. (2004). Procedures for performing systematic reviews. *Keele, UK, Keele University*, 33(2004), 1-26.
- Liberati, A., Altman, D. G., Tetzlaff, J., Mulrow, C., Gøtzsche, P. C., Ioannidis, J. P., ... & Moher, D. (2009). The PRISMA statement for reporting systematic reviews and meta-analyses of studies that evaluate health care interventions: explanation and elaboration. *Journal of Clinical Epidemiology*, 62(10), e1-e34.
- Martorella, P. (1997) Technology and the social studies or which way to the sleeping giant? *Theory and Research in Social Education*, 25(4), 511-514. <http://dx.doi.org/10.1080/00933104.1997.10505828>
- McMillan, J. H. & Schumacher, S. (2014). *Research in education: Evidence-based inquiry* (7th ed.). Pearson.
- Means, B. (2010). Technology and education change: Focus on student learning. *Journal of Research on Technology in Education*, 42(3), 285-307.
- Memişoğlu, H., & Öner, G. (2013). Sosyal bilgiler dersinde öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre coğrafya konularının öğretimi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 347-366.
- Milli Eğitim Bakanlığı[MEB], (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=35>
- Milli Eğitim Bakanlığı[MEB], (2020). Dijital okuryazarlık öğretmen kılavuzu. <https://www.meb.gov.tr/ogretmenlere-dijital-okuryazarlik-kilavuzu/haber/22198/tr>
- Narsiti, E., & Raharja, H.F. (2022). The effect of an animated videos in social studies learning toward creative thinking of fourth grader elementary students. *Jurnal IJPSE (Indonesia Journal of Primary Science Education)*, 2(2), 17-21. <https://doi.org/10.33752/ijpse.v2i2.1782>
- NCSS, (1994). *National Council for social studies. introduction*. Retrieved from <https://www.socialstudies.org/standards/introduction>.
- Ng, W. (2015). *New digital technology in education: Conceptualizing professional learning for educators*. Springer.
- Özcan, E. (2019). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersi tarih konularının aktif öğrenme modeliyle öğretilmesine ilişkin bir eylem araştırması. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 2(1), 58-74.
- Partnership for 21st Century Learning, [P21], (2009). Framework for 21st century learning. https://www.itacec.org/21st-century_learning.pdf
- Passalo, N. A., Nudiah, Pada, A. (2022). The effect of media based animated videos on fourth (4th) grade students social studies motivation. *Excellent Education, Science and Engineering Advances Journal*, 1(1), 67-83. <https://ojs.nubinsmart.id/index.php/eeseaj>
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon*, 9(5). <https://doi.org/10.1108/107481201110424816>
- Raja, R., & Nagasubramani, P. C. (2018). Impact of modern technology in education. *Journal of Applied and Advanced Research*, 3(1), 33-35. <https://dx.doi.org/10.21839/jaar.2018.v351.165>
- Riner, A., Hur, J. W., & Kohlmener, J. (2022). Virtual reality integration in social studies classroom: Impact on student knowledge, classroom engagement, and historical empathy development. *Journal of Educational Technology Systems*, 51(2), 146-168. <https://doi.org/10.1177/00472395221132582>
- Robin, B. R. (2008). Digital storytelling: A powerful technology tool for the 21st century classroom. *Theory into Practice*, 47(3), 220-228. <http://dx.doi.org/10.1080/00405840802153916>
- Saripudin, D., Komalasari, K., & Anggraini, D. N. (2021). Value-based digital storytelling learning media to foster student character. *International Journal of Instruction*, 14(2), 369-384. <https://doi.org/10.29333/iji.2021.14221a>
- Şimşek, A. (2019). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Taş, M., & Düz, İ. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji entegrasyonu. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 180-188.
- The International Society for Technology in Education [ISTE], (2018). The ISTE standards. <https://www.iste.org/>
- Turan, S. (2020). Covid-19 sürecinde okul müdürlerinin teknolojik liderliği. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 175-199.
- Turan, S., & Gökbulut, B. (2022). An analysis of the technology leadership behaviours of school principals from the perspective of teachers. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 21(1).
- Turan, Z., Meral, E., & Şahin, İ. F. (2018). The impact of mobile augmented reality in geography education: Achievements, cognitive loads and views of university students. *Journal of Geography in Higher Education*, 42(3), 427-441. <https://doi.org/10.1080/03098265.2018.1455174>
- Üçgül, M., Lüy, Z., Başkaya, M., & Keleş, E. (2022). Tarih öğretimine yönelik 3b sanal ortamın değerlendirilmesi: Pilot çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 96-115. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.935407>
- Yağcı, M. (2017). Tarih öğretiminde bilgisayar destekli öğretimin akademik başarıya, öğrenilenlerin kalıcılığına ve bilgisayara karşı tutuma etkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 102-113.
- Yang, Y. T. C. (2012). Building virtual cities, inspiring intelligent citizens: Digital games for developing students' problem solving and learning motivation. *Computers & Education*, 59(2), 365-377.
- Yaylak, E., & İnan, S. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitimde sosyal medyayı kullanma düzeyleri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 62-87.
- Yazıcıoğlu, A. & Çelik, T. (2022). Reflections of technological change on social studies teaching in curriculum and from the perspectives of the participants, *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 7(16), 44-85. <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.521>
- Yeşiltaş, E., & Kaymakçı, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretim programının teknoloji boyutu. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(16), 314-340.

- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E., Yel, S., & Griffiths, M. D. (2022). Comparison of children's social problem-solving skills who play videogames and traditional games: A cross-cultural study. *Computers & Education*, 187, 1-13.
- Yiğit, E. Ö. (2007). *Öyküleştirme yönteminin 6. Sınıf sosyal bilgiler programı ülkemizin kaynakları ünitesindeki öğrenci başarısı üzerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Yücel, A.G., Durmaz, A., & Çiftçi, B. (2021). Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde öğretim teknolojilerine bakışlarının karşılaştırılması. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 2(2),1-11.
- Zarillo, J. J. (2016). *Sosyal bilgiler öğretimi ilkeler ve uygulamalar*. B. Tay ve S. B. Demir, (Çev. Ed.). Anı Yayıncılık.

EK 1: Çalışmada değerlendirmeye tabi tutulan tez çalışmaları

Tez No	Yazar/Yayın Yılı	Tezin Türü	Tez Başlığı/Adı
T1	Yarar (2010)	YL	Flash programında kavram karikatürleri ile desteklenerek hazırlanmış öğrenme nesnelerinin sosyal bilgiler dersinde kullanılması
T2	Yaylak (2010)	YL	İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde internet tabanlı öğretim yönteminin ders başarısına etkisi
T3	Işlak (2011)	YL	Yapılandırmacı yaklaşım temelli, bilgisayar tabanlı, sosyal bilgiler öğretim materyalinin etkililiği
T4	Aktürk (2012)	YL	Sosyal bilgiler dersinde animasyon ve dijital harita kullanımının öğrencilerin mekânı algılama becerilerine yönelik etkileri
T5	İneç (2012)	YL	Sosyal bilgiler eğitiminde internet tabanlı CBS uygulaması
T6	Keser (2012)	YL	Sosyal bilgiler dersinde bilgisayar destekli eğitimin akademik başarıya etkisi
T7	Baştemur Kaya (2013)	YL	6. sınıf sosyal bilgiler dersi için geliştirilen etkileşimli elektronik kitabın öğrenci başarısı üzerine etkisi
T8	Çilkaya (2013)	YL	Sosyal bilgiler eğitiminde webquest kullanımı
T9	Çener (2011)	YL	Sosyal bilgiler dersinde bilgisayar destekli öğretim uygulamalarının öğrencilerin erişimi ve tutumlarına etkisi
T10	Öğütveren (2014)		Sosyal bilgiler 6. sınıf coğrafya konularının öğretiminde google earth programının başarıya etkisi
T11	Tabanlı (2014)	YL	7. sınıf sosyal bilgiler dersinde CBS kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi
T12	Peker (2014)	YL	Sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımı ve sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının sanal müze kullanımına yönelik tutumları
T13	Hayal (2015)	YL	İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde bilgisayar destekli öğretimin öğrencilerin başarılarına derse yönelik tutumlarına ve kalıcılıklarına etkisi
T14	Toros (2015)	YL	Sosyal bilgiler öğretiminde bilgisayar destekli öğretimin kavram yanlışlarını giderme üzerine etkisi
T15	Akaydın (2016)	YL	İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde animasyonla desteklenmiş 5e modelinin öğrencilerin akademik başarı ve tutumuna etkisi
T16	Saritepeci (2016)	DR	Dijital hikâye anlatım yönteminin sosyal bilgiler dersinde etkililiğinin incelenmesi
T17	Alkar (2017)	YL	Ortaokul 6.sınıf sosyal bilgiler programı ülkemiz ve dünya ünitesinin bilgisayar destekli materyallerle öğretiminin öğrencilerin akademik başarısına etkisi
T18	Doğan (2017)	YL	Sosyal bilgiler dersinde deprem konusunun dijital oyunlarla öğretiminin akademik başarıya etkisi
T19	Aktaş (2017)	YL	Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sanal müze kullanımına yönelik tutumları
T20	Üzen (2017)	YL	Sosyal bilgiler dersinde dijital zaman çizelgelerinin kullanımının öğrencilerin başarı düzeylerine etkisi
T21	Nayci (2017)	DR	Sosyal bilgiler öğretiminde ters yüz sınıf modeli uygulamasının değerlendirilmesi
T22	İşçi (2018)	YL	Sosyal bilgiler öğretiminde dijital oyun geliştirme yazılımı kullanımı ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının buna ilişkin görüşleri
T23	Koka (2018)	YL	Sosyal bilgiler dersinde kullanılan bilgisayar destekli eğitsel oyunların öğrencilerin ders başarısına olan etkisi
T24	Yerli (2018)	YL	Sosyal bilgiler öğretiminde eğitim bilişim ağı (EBA) uygulamasının öğrencilerin akademik başarısına etkisi

EK 1: Devam

Tez No	Yazar/Yayın Yılı	Tezin Türü	Tez Başlığı/Adı
T25	Karaman (2018)	YL	Ters yüz sınıf modelinin sosyal bilgiler 7. Sınıf yaşayan demokrasi ünitesinde uygulanması
T26	Ünlü (2018)	YL	Dijital öykülerle desteklenmiş sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin başarıları, kontrol odağı ve eleştirel düşünme becerileri üzerindeki etkisi
T27	Erdoğan (2018)	DR	Sosyal bilgiler öğretiminde ters yüz edilmiş sınıf modelinin kullanımı
T28	Gökdemir (2018)	DR	Sosyal bilgiler öğretmeni yetiştirmede ters yüz öğrenme: Bir karma yöntem çalışması
T29	Dursunlar (2018)	YL	Ters yüz sınıf modelinin 7. sınıf sosyal bilgiler dersi yaşayan demokrasi ünitesinde öğrencilerin akademik başarısına etkisi
T30	Yapıcıoğlu (2018)	YL	Ortaokul sosyal bilgiler dersi 6.sınıf ülkemizin kaynakları ünitesinin öğretiminde bilgisayar destekli öğretim yöntemlerinin akademik başarıya ve kalıcılığa etkisi
T31	Gümbür (2019)	YL	Sosyal bilgiler dersinde artırılmış gerçeklik uygulaması kullanımının öğrencilerin akademik başarısına, tutumuna ve motivasyonuna etkisi
T32	Sönmez (2019)	YL	Coğrafi bilgi sistemlerine (CBS) dayalı sosyal bilgiler öğretiminin mekânsal düşünme becerilerine etkisi
T33	Köroğlu (2019)	YL	Bilgisayar destekli kavram karikatürleri ve kavramsal değişim metinlerinin kavram yanılgılarını giderme üzerine etkisi
T34	Daşdemir (2019)	DR	Sosyal bilgiler öğretiminde sanal tur uygulamalarının etkisinin incelenmesi
T35	Türel (2019)	YL	Yedinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde google earth kullanımının öğrenci başarı ve tutumları üzerine etkisi
T36	Demirci (2019)	YL	Dijital ve çalışma yaprakları ile desteklenmiş kavram karikatürlerinin sosyal bilgiler dersi coğrafya konularının öğretiminde kavramsal anlamaya etkisinin karşılaştırılması
T37	Altınbay (2019)	YL	Sosyal bilgiler dersinde sanal tur kullanımının sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi
T38	Erkan (2019)	YL	İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan eğitsel oyun ve dijital oyun öğretiminin öğrencilerin başarı ve tutumlarına etkisi
T39	Uzun (2019)	YL	Ters yüz sınıf modelinin 7. sınıf sosyal bilgiler dersi üretim dağıtım ve tüketim ünitesinde uygulanmasının akademik başarıya etkisinin incelenmesi
T40	Koç (2019)	YL	4. sınıf sosyal bilgiler dersinde google earth kullanımının uzamsal becerilere, bilişsel yüke ve başarıya etkisi
T41	Karataş (2019)	YL	Dijital öykü kullanımının sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin akademik başarı ve tutumlarına etkisi
T42	Bursa (2019)	DR	Ters-yüz sınıf uygulamalarının öğrencilerin akademik başarı ve sorumluluk düzeylerine etkisi
T43	Kılıç (2020)	YL	Sosyal bilgiler öğretiminde animasyonlarla değerler eğitiminin etkililiği
T44	Şentürk (2020)	DR	Sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman ve eğitici çizgi film kullanımının öğrencilerin tutum, motivasyon ve akademik başarılarına etkileri
T45	Almalı (2020)	YL	Sosyal bilgiler eğitiminde coğrafya konularının web 2.0 teknolojileri kullanılarak öğretiminin öğrencilerin akademik başarı ve tutumlarına etkisi
T46	Şerefli (2020)	YL	Sosyal bilgiler öğretiminde ters yüz edilmiş sınıf modeli: akademik başarıya, tutuma etkisi ve öğrenci görüşleri

EK 1: Devam

Tez No	Yazar/Yayın Yılı	Tezin Türü	Tez Başlığı/Adı
T47	Şahin (2020)	YL	Ters yüz sınıf modeli uygulamalarının, ortaokul yedinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerine yönelik akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi
T48	Değirmenci (2020)	YL	Sosyal bilgiler öğretim programına yönelik mobil artırılmış gerçeklik uygulamalarının öğretmen adaylarıyla geliştirilmesi: Bir eylem araştırması
T49	Azı (2020)	YL	Artırılmış gerçeklik uygulamalarının sosyal bilgiler dersinde akademik başarı ve ders tutumlarına etkisi
T50	Gezer (2020)	DR	Sosyal bilgiler dersinde mobil uygulamalara dayalı etkinliklerin akademik başarı, eleştirel düşünme becerisi ve motivasyon üzerine etkisi
T51	Pala (2020)	DR	Sosyal bilgiler dersinde dijital öyküleme destekli grup çalışmasının akademik başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi
T52	Şahin (2021)	YL	Ters yüz sınıf uygulamalarının 6. Sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki akademik başarı ve tutumlarına etkisi
T53	Altun (2021)	YL	Sosyal bilgiler dersinde dijital oyunlardan yararlanmaya ilişkin öğretmen tutum ve görüşleri üzerine bir inceleme
T54	Ekiçi (2021)	DR	Bilişim teknolojilerinin kullanılabilmesinde öğretmenlerin eğitilmesine yönelik bir model denemesi: Artırılmış gerçeklik uygulaması örneği
T55	Aydın (2021)	YL	Artırılmış gerçeklik anlayışına göre hazırlanmış bir ders kitabı ünitesinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisi
T56	Aslan (2021)	DR	Artırılmış gerçeklik uygulamalarının sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin ders başarısına ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi doktora tezi
T57	Kırksekiz (2021)	DR	360 derece videolar ile oluşturulmuş sanal müze uygulamasının sosyal bilgiler dersinde kullanımının öğrencilerin akademik başarı ve tutumlarına etkisi
T58	Çınar (2021)	YL	Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımı hakkındaki görüşleri: İstanbul örneği
T59	Ayyıldız Sarıbaşı (2021)	DR	Transmedya destekli hikâye anlatımının sosyal bilgiler öğretmenliği adaylarının hibrit öğrenmeye ve dijital teknolojilere yönelik tutumlarına etkisinin incelenmesi
T60	Akçelik (2021)	YL	Sanal gerçeklik uygulamasıyla desteklenen sosyal bilgiler öğretiminin incelenmesi
T61	Kaba (2021)	YL	Sosyal bilgiler dersinde müze eğitime yönelik geliştirilen dijital çizgi romanın öğrencilerin akademik başarısına ve tutumuna etkisi
T62	Alp (2021)	YL	Sosyal bilgiler öğretimine yönelik sanal gerçeklik uygulamasının geliştirilmesi
T63	Şengün (2021)	YL	İlkokul sosyal bilgiler dersinde oyunlaştırılmış ters yüz sınıf modelinin okuduğunu anlama ve motivasyona etkisi
T64	Karaçayır (2022)	YL	Ortaokul sosyal bilgiler derslerinde doğal afetlerin hareketli infografikler ile öğretiminin öğrenci başarısına ve dersin tutumuna etkisi
T65	Karaçam (2022)	YL	Sosyal bilgiler dersinde film kesitleri kullanımıyla empati becerisinin geliştirilmesi

EK 2: Sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji destekli çalışmaları tanımlama kataloğu

Tezin Adı:	
Tezin Tipi:	
Tezin Yayınlanma Yılı:	
Tez Konusu:	
Tez Değişkenleri:	
Kullanılan Teknoloji Türü:	
Tezin Yöntemi:	
Tezin Araştırma Deseni	
Nitel desenler	Nicel Desenler
Tezin Çalışma Grubu:	
Tezin Veri Toplama Araçları:	
Tezin Veri Analiz Biçimleri:	